

LATVIJAS UNIVERSITĀTES
VĒSTURES UN FILOZOFIJAS FAKULTĒTES
VĒSTURES UN ARHEOLOĢIJAS NODAĻAS

Vēstures bakalaura studiju programmas

3.kursa studentes

Marikas Pētersones

Stud. apl. Nr. mp 11086

PENKULES EVANĢĒLISKI LUTERISKĀS BAZNĪCAS
VĒSTURE
BAKALaura DARBS

Darba zinātniskais vadītājs

Dr.hist., profesors

Gvido Straube

RĪGA 2016

Saturs

ANOTĀCIJA.....	3
ANNOTATION.....	4
Ievads.....	5
Avotu un literatūras apraksts	8
1.Penkules pagasta vēsturiskais apskats	14
2.Penkules draudzes vēsture	20
2.1.Penkules draudze kā Kalnamuižas draudzes filiāle	22
2.2 Penkules baznīcas celšana	23
3. Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītāji.....	30
4.Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes dzīve.....	35
4.1. Baznīcas un draudzes dzīve no 1920. līdz 1940.gadam.....	35
4.2. Baznīcas un draudzes dzīve no 1940. līdz 1965.gadam.....	42
4.3. Baznīcas un draudzes dzīve no 1990. līdz mūsdienām.....	46
Secinājumi	48
Izmantotās literatūras saraksts	51
Pielikums	56

ANOTĀCIJA

Bakalaura darbā „Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture” tika pētīta baznīcas un tās draudzes vēsture laika posmā no baznīcas celšanas 1865.gadā līdz mūsdienām. Darbā galvenokārt apskatīta baznīcas celšanas vēsture, tās mācītāju un draudzes darbība dažādos laika posmos.

Darba gaitā secināts, ka Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes dzīve bijusi notikumiem bagātīga, kā arī jāpiemin tas, ka par šo tēmu bija pieejams salīdzinoši maz informācijas daudzums, no kura bija jāizveido detalizēts apraksts par Penkules baznīcu un draudzi. Izveidotais darbs palīdzētu apzināt un saglabāt aizmirstos kultūras pieminekļus Latvijas teritorijā.

ANNOTATION

In bachelors work „History of Penkule evangelically Lutheran church” was explored the history of church and it’s congregation in time frame from its building in 1865 till nowadays. For the most part in this work there was inspected the history of church’s building, its pastors and parishioners activities in different periods of time.

In the work process there was made conclusion that life of Penkule ev. Lut. Church and its parish was full of different events, also need to mention, that there was a very little amount of information about this theme from which to form specified description about Penkule church and congregation. This developed work could help to study and save forgotten monuments in territory of Latvia.

Ievads

Penkules evaņģēliski luteriskā baznīca ir nozīmīgs vēstures un kultūras piemineklis Penkules pagastā. Baznīca savā pastāvēšanas laikā ir piedzīvojusi daudz ko- tā ir pildījusi gan baznīcas funkcijas, gan bijusi noliktava, kā arī bijusi sporta zāle, un tagad tā atkal darbojas kā baznīca. Penkules ev. lut. baznīcas draudze sākumā bija liela, bet, mainoties laikam, tā bija samazinājusies, pat beigusi pastāvēt, bet atjaunojoties Latvijas neatkarībai, draudze ir atsākusi savu darbību un cenšas atjaunot savu dievnamu. Penkules ev. lut. baznīca ir viena no tām sakrālajām ēkām, par kurām var iegūt salīdzinoši maz informācijas, jo tā ir maz pētīta. Protams, tā nav tik unikāla kā plaši pazīstamās baznīcas Latvijas teritorijā, bet tā ir svarīga pašiem pagasta iedzīvotājiem. Baznīca var lepoties ar savu relatīvi ilgo vēsturi. Izpētot pieejamos materiālus par baznīcas un draudzes vēsturi, var iegūt svarīgu informāciju, ko ir vērts uzzināt arī citiem. Penkules ev. lut. baznīcas vēsture ir aizsākās jau no 16. gadsimta vai 17.gadsimta, kad Kurzemes un Zemgales hercogs izdeva pavēli celt jaunas baznīcas hercogistes teritorijā. Izskatot pieejamos materiālus var secināt, ka Penkules pagastā ir bijušas vismaz trīs baznīcas, bet līdz mūsdienām ir saglabājusies 1865.gadā celtā baznīca pēc arhitekta Oto Dīces projekta, kas laikam mainoties bija tikusi pārveidota un uzlabota. Jāatzīst tas, ka pēc 1965.gada baznīca bija pārveidota par sporta zāli, un tā rezultātā baznīca zaudēja savu krāšņo inventāru, kas pašlaik ir nomainīts pret vienkāršu koka dēlīšu apdari.

Bakalaura darba tēma ir Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes vēsture. Tēma ir aktuāla, jo arī mazās baznīcas, kas atrodas laukos vai mazās pilsētās, ir pelnījušas, ka tās tiek pētītas. Bakalaura darba tēma tika izvēlēta, jo darba autore vēlas iegūt plašākas ziņas ar Penkules baznīcas un draudzes vēsturi. Tāpat šī bakalaura darba tēma tika izvēlēta, jo darba autore ar šo darbu vēlējas iepazīstināt lasītājus ar mazāk zināmu un mazāk pētītu baznīcu, kas atrodas Dobeles novadā, Penkules pagastā, ka arī tēma tika izvēlēta, lai pievērstu sabiedrības uzmanību šādām mazām baznīcām, kas ir daļa no Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma. Darbs tika veikts, lai vienkopus apkopotu informāciju par Penkules baznīcu, kas vēlāk ļautu veikt citus zinātniskos darbus, jo, izstrādājot bakalaura darbu, nācās saskarties ar to, ka bija grūti atrodama informācija par

baznīcu. Bakalaura darba tēmu tika izvēlēta, tāpēc ka pati darba autore nāk no Penkules pagasta un ļoti interesējās, kas notiek ar pagasta kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem.

Bakalaura darba izstrādē tika izvirzīti darba mērķis:

1. Izveidot detalizētu aprakstu par Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes vēsturi.
2. Noskaidrot, kādas kultūrvēsturiskās vērtības bija atradušās baznīcā, kāds ir to stāvoklis un vai tās joprojām var apskatīt baznīcā.
3. Noskaidrot, kāda loma baznīcai ir pagasta kultūras un publiskajā dzīvē.

Kā arī tika noteikti bakalaura darba uzdevumi izvirzīto mērķu sasniegšanai:

1. Apzināt pēc iespējas vairāk avotus un literatūru par Penkules ev. lut. baznīcu un draudzi.
2. Izpētīt baznīcas un draudzes vēsturi.
3. Apkopot iegūto informāciju hronoloģiskā secībā.

Bakalaura darba struktūra ir tāda, ka tas sastāv no ievada, avotu un literatūras apskata, un četrām galvenajām daļām un apakšnodaļām, secinājumiem un pielikuma. Pirmā bakalaura darba nodaļa ir veltīta vispārējam Penkules pagasta vēsturiskajam apskatam, lai labāk sapratu, kur atrodas šī baznīca un kāpēc tā ir tik nozīmīga darba autorei. Otrā nodaļa ir veltīta Penkules draudzes vēsturei, un tai ir divas apakšnodaļas: viena ir par Penkuli kā Kalnamuižas draudzes filiāle, un otra ir veltīta tieši baznīcas celšanai. Trešā nodaļa tika veidota kā Penkules baznīcas mācītāju apraksti. Ceturtajā nodaļā tiks aprakstīta baznīcas reliģiskā un kulturālā dzīve, arī šī nodaļa tiks sadalīta pa apakšnodaļām, kas ir izveidotas hronoloģiskā secībā. Secinājumos tiks izveidots bakalaura darba kopsavilkums un izteikti galvenie secinājumi par bakalaura darba tēmu. Bakalaura darbam tika pievienots pielikums, kurā var apskatīt baznīcas interjeru.

Avotu un literatūras aprakstā tiks sniegta informācija par darba izstrādes laikā izmantotajiem materiāliem, kā arī tie tiks detalizētāk aprakstīti, lai zinātu, kuri ir tie avoti un literatūra, kas sniedz plašāku informāciju par baznīcas un draudzes vēsturi un to, kas šobrīd tur notiek. Visvairāk izmantojamiem avoti ir periodiskie materiāli, kas sniedz ziņas par baznīcas dzīvi un draudzes darbību. Ir arī dažas grāmatas, kas dod informāciju tieši par pašas baznīcas celšanu. Un izmantotās literatūras sarakstā tika uzskatīti visi avoti un literatūra, kas ir izmantota bakalaura darba izstrādē.

Izveidojot detalizētu aprakstu par Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes vēsturi un to aizstāvēt, darba autore plāno visu savāktu informāciju nogādāt Penkules pagasta bibliotēkā, kā papildinājumu tam, kas jau ir bibliotēkas krājumā, un ja būtu iespēja pat, novadītu kādu lasījumu gan draudzei, gan pagasta iedzīvotājiem.

Avotu un literatūras apraksts

Bakalaura darba izstrādē tika izmantoti avoti un literatūra, kas sniedz informāciju par Penkules ev. lut. baznīcas vēsturi. Veicot literatūras un avotu analīzi tika konstatēts, ka par šo baznīcu ir mazs informācijas un bija grūti atrast kādu noderīgu literatūru un avotus par šo baznīcu.

Avotu apraksts

*Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums*¹ ir avotu kopums, kas atrodas Penkules pagasta bibliotēkā un to ir apkopojusi Penkules pagasta bibliotēkas vadītāja Maruta Pūpola. Materiālu krājumā ir Penkules ev. lut. baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu, daži laikrakstu raksti par baznīcu, zemes robežplāni un citi materiāli. Labs avots šajā krājumā ir kāda penkulnieka veiktais darbs par baznīcas vēsturi, šajā darbā ir aprakstīta baznīcas vēsture, un ir arī pieminētas pašu penkulnieku atmiņas par baznīcu, bet diemžēl šajā darbā nav nevienas atsauces vai izmantotās literatūras saraksta, kas apgrūtina to, ka nevar iegūt vēl kādu papildu informāciju par Penkules ev. lut. baznīcu. Šajā krājumā ir arī dažas bildes, kurās ir attēloti baznīcas mācītāji un dažādi notikumi, kas bija norisinājušies baznīcā. Vēl nozīmīgs avots šajā materiālu krājumā ir *Penkules ev. lut. baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu*², ko ir sastādījis baznīcas mācītājs Pēteris Gulbis. Tur var iegūt ziņas par to, kas ir izdarīts iepriekšējās baznīcas valdes laikā, un var iegūt informāciju par baznīcas finansiālo stāvokli, kā arī var iegūt citas ziņas par baznīcas dzīvi un to, kas tur notiek.

Bakalaura darba izstrādē tika izmantoti arī npublicētie avoti: Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīvā (Turpmāk LELB arhīvs) pieejamie materiāli un dokumenti. Darba izstrādē izmantots fonds nr.1 apraksta nr.1 lietas nr. 239 Penkules ev. luteriskā draudze, tas satur ziņas par Penkules draudzes darbību no 1944.gada līdz 1965.gadam. Pārsvarā šajā lietā ir Penkules baznīcas mācītāja Mārtiņa Stefenhāgena atskaites un draudzes padomēs sēžu protokoli par notikušām sēdēm. Kā arī izmantots LELB arhīva

¹ Tas atrodas Penkules pagasta bibliotēkā, ir pieejams pagasta iedzīvotājiem.

² *Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu*, Jelgava, 1926. 1-3.lpp (Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums)

fonds nr.1 apraksta nr.1 lietas nr. 247 Dobeles prāvesta iecirkņa ziņojumi par draudžu darbību.

Avotu klāstā ietilpst arī preses izdevumi- *ALA(Amerikas latviešu apvienības žurnāls)*, *Baznīcas ziņas*, *Baznīcas vēstnesis*, *Daugavpils vēstnesis*, *Latvijas Kareivis*, *Tēvija*, *Rīkojumu vēstnesis*, *Valdības vēstnesis*, *Zemgales balss*, *Zemgale Zemgales ziņas un Svētdienas rīts*. Galvenokārt šie avoti sniedz ziņas par sabiedriskām norisēm Penkules ev. lut. baznīcā. Bakalaura darba izstrādē ir izmantoti konkrēti preses numuri, kuri sniedz ziņas par Penkules ev. lut. baznīcu. Plašāku informāciju var iegūt no preses izdevuma „*Zemgales balss*”³, šī avīze iznāk no 1936.- 1940.gadam, tā sniedz ziņas galvenokārt par notikumiem, kas risinājušies Zemgales novadā.

„*Baznīcas ziņas*”⁴ ir otrs lielākais preses izdevums, kas sniedz ziņas par Penkules ev. lut. baznīcu. Laikraksts iznāca kopš 1942. līdz 1944.gadam, izdots un iespiests Rīgā spiestuvē „*Rigaer Druckerei*”, redaktori E.Bergs un R. Zariņš.⁵ Šajā preses izdevumā var iegūt ziņas par visām norisēm, kas notika Latvijā sastopamās baznīcās, pārsvarā informāciju var iegūt par baznīcas valdes rīkojumiem, mācītāju darbību un nomaiņu baznīcās un citiem pasākumiem.

„*Svētdienas rīts*”⁶ līdzīgi kā abi iepriekš minētie laikraksti sniedz salīdzinoši daudz informāciju par notikumiem Penkules ev. lut. baznīcā.

„*Latviešu avīzes*”⁷, arī sniedz noderīgu informāciju par Penkules ev. lut. baznīcu. „*Latviešu avīzes*” iznāca no 1822. līdz 1915. gadam un tās izdošanā nebija ievērotas visas Krievijas impērijas preses un cenzūras likumos noteiktās formalitātes.⁸ Kā arī visi laikraksta vadītāji bija tieši saistīti ar Kurzemes kultūras, zinātnes un apgaismības centriem. Viens no pirmajiem laikraksta vadītājiem bija Karls Frīdrihs Vatsons, kurš šajā amatā bija tikai piecus gadus un trīsarpus mēnešus, bet šajā laikā izdarīja daudz, lai lasītājiem būtu iespēja lasīt šo laikrakstu.⁹ Vēl ir jāpiemin tas, ka šajā laikrakstā pārsvarā visas ziņas, kas tika vēltītas Penkules ev. lut. baznīcai, bija skatāmas pie Kurzemes reģiona, jo tanī laikā Zemgale bija daļa no Kurzemes guberņas un tika runāts par vienu veselu reģionu –Kurzemi.

³*Zemgales balss*- nr.54. 1940, nr.63 1939, nr.88.1939, nr.119. 1940,nr. 165.1938, nr.214. 1938.

⁴*Baznīcas ziņas* –nr.29.1942, nr. 3.1944, nr.16.1944, nr.20. 1944.

⁵Flīgere, Ē. *Latviešu periodika, bibliogrāfisks rādītājs 4.sējums 1940-1945*. Rīga, 1995, 35.lpp

⁶*Svētdienas Rīts*- nr.50. 1923, nr.31. 1925, nr. 5. 1928, nr. 38. 1933, nr.40, 1935, nr. 47. 1936, nr.16. 1940.

⁷*Latviešu avīzes*- nr. 7, 1866, nr. 43, 1865, nr. 18, 1874, nr.27, 1890, nr.29, 1893, nr.25, 1890

⁸Zelče, V. *Latviešu avīžniecība, laikraksti savā laikā un sabiedrībā 1822-1865*. Zinātne, 2009, 107.lpp

⁹Zelče, V. *Latviešu avīžniecība, laikraksti savā laikā un sabiedrībā 1822-1865*. Zinātne, 2009, 115.lpp

Bakalaura darba izstrādē tika izmantoti arī atsevišķi preses izdevumi¹⁰, kas sniedza informāciju par Penkules ev. lut. baznīcas kultūras un garīgo dzīvi.

Bakalaura darba izstrādē tika izmantots arī *Penkules pagasta teritorijas plānojums 2007-2019*¹¹, kas sniedza ziņas par pagasta vēsturi un attīstību, plānojums tika izmantots, lai noskaidrotu, kādas pārmaiņas bija notikušas pagastā pēdējo gadu laikā, un kā tās ietekmēja pagastā atrodošos kultūrvēsturiskos pieminekļus.

Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes apskats uz 1926. gadu,¹² šo valdes, apskatu ir sastādījis Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs Pēteri Gulbis kopā ar baznīcas valdi. Tas ir sarakstīts 1927. gada martā un izdots Jelgavā. Apskats sniedz ziņas par mācītāja darbu, baznīcas sabiedrisko dzīvi un baznīcas finansiālo stāvokli.

Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes apskats uz 1927.gadu,¹³ šo valdes, apskatu ir sastādījis Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs Pēteris Gulbis kopā ar baznīcas valdi. Tas ir sarakstīts 1928. gada martā un izdots Jelgavā. No šī apskata var iegūt informāciju gan par mācītāju darbu, gan par sabiedriskajiem notikumiem baznīcā, gan par baznīcas finansiālo stāvokli. Šajā apskatā ļoti precīzi uzskaitīti cilvēki, kas ir kristīti, laulāti, iesvētīti, vai apglabāti Penkules ev. lut. baznīcā vai tai piederošos kapos.

Laumas Slokas „*Kurzemes draudžu chronikas*”¹⁴ bakalaurā darbā tika izmantota, lai izpētītu Penkules un Kalnamuižas draudžu attīstību 18.gs. Šis avots sniedz informāciju par to, kas norisinās abās draudzēs, pārsvarā tika aprakstīta Kalnamuižas dzīvē, Penkule pieminēta retāk. Hronikā tika aprakstīts ne tikai tas, kas notika šo draudžu teritorijās, bet tika pieminēts arī tas, kas norisinās citur. Plaši tika aprakstīt arī kādi laikapstākļi bija tajā un, kā tie ietekmēja draudžu dzīvēs, jo Kalnamuižā un Penkulē dzīvoja zemnieki, kuriem bija svarīgi, kādi bija laikapstākļi, jo no tiem bija atkarīgs, kāda būs raža, lai viņi varētu izdzīvot. „*Kurzemes draudžu chronikas*” ir labs avots, lai pētītu Kurzemes draudžu dzīvi 18.gs.

¹⁰ALA- nr.26. 1979;*Daugavpils vēstnesis*-nr. 214.1942; *Latvijas kareivis*-nr. 87. 1936, nr.217. 1935;*Rīts* – nr. 28.1934;*Rīkojumu vēstnesis*- nr.126. 1942; *Tēvija*-nr.80.1944, nr. 94.1943;*Valdības vēstnesis*-nr.276.1936; *Zemgale*-1998.gada 30.jūlijs, 1999.gada 30.janvāris; *Zemgales ziņas*- nr.1998.gada 24.decembris.

¹¹ *Penkules pagasta teritorijas plānojums 2007-2019*, gala redakcija, 1.sējums Teritorijas un tā plānojuma apraksts, Penkule, 2007

¹² *Penkules ev. luteriskās valdes apskats uz 1926.gadu*, Jelgava, 1927, 8.lpp

¹³ *Penkules ev. luteriskās valdes apskats uz 1927.gadu*. Jelgava, 1928 12.lpp

¹⁴ Sloka, L. „*Kurzemes draudžu chronikas*”, 2.daļa, Rīgā, Valsts arhīva izvedniecība, 1930, 152-187.lpp

Literatūra

Literatūras aprakstā grāmatas tika sadalītas hronoloģiskā secībā pēc grāmatu izdošanas gadiem un trīs grupās pēc šādām tēmām: 1) Baznīcas vēsture, 2) mācītāji, un 3) pagasta vēsture.

Bakalaura darba izstrādē visvairāk tiek izmantota literatūra, kas saistās ar Penkules ev. lut. baznīcas vēsturi, un literatūra, kas atspoguļo Latvijas Evaņģēliski Luteriskās baznīcas dzīvi Latvijas vēstures attīstības periodos. Edgara Ķiploka grāmata „*Dzimtenes baznīcas un draudzes*”¹⁵ sniedz informāciju par Penkules ev. lut. baznīcu no tā brīža, kad Penkules teritorijā parādās baznīca, un līdz 1986.gadam. E. Ķiploks grāmatu bija sarakstījis, lai pa rādītu Latvijas baznīcas un draudzes, kādas tās bija 1944./45. gadā, kad Latviju bija okupējusi Padomju Krievija, kā arī šī grāmata ir bagātīgi ilustrēta ar bildēm, kas atspoguļo kā baznīcas izskatījās pirms un pēc abiem pasaules kariem, kas skāra Latvijas teritoriju.¹⁶ Šajā grāmatā kā avoti ir izmantoti: dažādas publikācijas, grāmatas, statistiski materiāli, periodiski izdevumi, kā arī dažādu autoru fotogrāfiju krājumi

Vitolda Mašnovska grāmata „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra.*”¹⁷ 3.sējums M-SAL. Šī grāmata sniedz informāciju par katru Latvijā uzcelto luterāņu baznīcu. V. Mašnovskis ir izveidojis plašu un detalizētu aprakstu par katru baznīcu, lielākais ieguvums šai grāmatai ir tas, ka tur ir uzskaitītas ne tikai lielākās un ievērojamākās baznīcas, bet arī uzmanība ir pievērsta mazajām un nomaļām baznīcām. V.Mašnovskis šajā grāmatā apraksta Penkules ev. lut. baznīcas vēsturi, celšanu, arhitektu un to, kas ar baznīcu notiek pašlaik.

Mārītes Putniņas grāmata „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*”¹⁸ bakalaura darbā izmantota, lai papildinātu informāciju par Penkules ev. lut. baznīcu. Līdzīgi kā V. Mašnovskis un E. Ķiploks, arī M. Putniņa apraksta baznīcu vēsturi, arhitektūru un to likteni mūsdienās. Šajā grāmatā ir apkopota informācija par trim bijušajiem Zemgales rajoniem- Jelgavas, Bauskas un Dobeles rajonu baznīcām, grāmatā kopā ievietoti 53 sakrālo celtnu apraksti, pēc konfesionālās piederības ietverot 34 luterāņu, deviņus katoļu, piecus pareizticīgo dievnamus, kā arī divas sinagogas, vienu reformātu

¹⁵ Ķiploka, E. „*Dzimtenes draudzes un baznīca*” Latviešu ev. lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 336.lpp

¹⁶ Ķiploka, E. „*Dzimtenes draudzes un baznīca*” Latviešu ev. lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 7.lpp

¹⁷ Mašnovskis, V. „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra 3sējums, M-SAL*”, SIA DUE, 2005,140-146.lpp

¹⁸ Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*”, Neptūns, Rīga, 2015, 330-334lpp.

baznīcu, vienu vecticībnieku draudzes namu un vienu adventistu lūgšanu namu, bet grāmatas saturā nav iekļautas baznīcas, kuras ir gājušas bojā vai par kurām saglabājušas ziņas ir nepietiekamas, lai to mantojumu pilnvērtīgi aprakstītu.¹⁹ Šajā grāmatā vairāk tiek aprakstīta baznīcas arhitektūra salīdzinājumā ar V. Mašnovska un E.Ķiploka grāmatu.

Kā arī jāmin, ka bakalaura darbā tika izmantota Jāņa Krastiņa grāmata „*Eklektisms Rīgas arhitektūrā*”²⁰, lai iegūtu informāciju par arhitekta Oto Dīces darbību Latvijā, galvenokārt šī grāmata sniedz informāciju par O. Dīces darbību Rīgā un viņa sadarbību ar Rīgas arhitektu Johanu Danielu Felsko. Grāmata sniedz arī vispārēju informāciju par Rīgas ielu arhitektūras stilu.

Bakalaura darba izstrādē izmantotas grāmatas, kas sniedz vispārīgu informāciju par Latvijas Evaņģēliski Luterisko Baznīcas stāvokli Padomju Latvijas laikā. Viena no tādām grāmatām ir somu teoloģijas un filozofijas zinātņu doktora Jouko Talonena grāmata „*Baznīca Staļinisma žņaugos: Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944.-1950.gadam*”²¹. Šī grāmata sniedz informāciju par to, kādā stāvoklī atrodas luteriskās baznīcas padomju okupācijas laikā, ar ko tām ir jāsaskaras, lai varētu izdzīvot šo padomju okupāciju.

Autore darba izstrādē izmantoja arī LELB arhibīskapa Ērika Mestera grāmata „*Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944-1990*”²², arī šī grāmata sniedz informāciju par to, kādā stāvoklī atrodas baznīcas padomju okupācijas laikā līdz Latvijas neatkarības atgūšanai. Padomju okupācija būtībā apstādina baznīcu darbību uz veseliem 50 gadiem. Tas bija smags laiks gan mācītājiem, jo viņiem nācās bēgt no Latvijas vai arī turpināt savu darbību, gan draudzēm, jo tām vajadzēja slēgt ciet savu dievnamus.

Bakalaura darba izstrādē tika izmantotas grāmatas, kas sniedz informāciju par mācītājiem, kas bija kalpojuši Penkules ev. lut. baznīcā. Viena no tādām ir Kārļa Beierbacha grāmata „*Dobeles revolucionārās cīņas 1905./06.g.*”²³, jo tā apraksta mācītāju Rutkovsku darbību Penkules ev. lut. baznīcā, kā arī apraksta 1905.gada revolūcijas norisi Dobelē un tās apkārtnē.

Bakalaura darba izstrādē tika izmantota arī mācītāja Kārļa Beldava 1933.gadā sastādītā liecību grāmata par 1919.gada boļševiku upuriem - latviešu un vācu luterāņu

¹⁹ Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*” Neptūns, Rīga 2015 7.lpp

²⁰ Krastiņš, J. „*Eklektisms Rīgas arhitektūrā*” Zinātne, Rīga, 1988

²¹ Talonens, J. „*Baznīca Staļinisma žņaugos Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950.gadam*” Luterisma mantojuma fonds, Rīgā, 2009, 332.lpp

²² Mesters, Ē. „*Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944-1990*”, Rīga, Klints, 2005, 287.lpp

²³ Beierbachs, K. „*Dobeles revolucionārās cīņas 1905./06.g.*” K/S Daile un darbs, Rīga, 1929, 15.lpp

mācītājiem²⁴, „Mācītāji, kas nāvē gāja”²⁵. Šajā grāmatā varēja iegūt informāciju par Penkules ev. lut. baznīcas mācītāja Arnolda Rutkovska likteni.

Vēl bakalaura darba izstrādē tika izmantotas grāmatas, kas sniedz vispārīgu informāciju par Penkules pagasta vēsturi. Bakalaura darbā tika izmantotas arī grāmatas, kas sniedz vispārējas ziņas par Penkules pagasta vēsturi. Viena no tādām ir enciklopēdija „Latvijas pagasti M-Ž”,²⁶ šajā grāmatā ir apkopoti visi Latvijas pagasti. Šī grāmata piedāvā vispārēju ieskatu pagasta vēsturē, sniedz informāciju par to, kas atrodas pagastā. Grāmatā pagasta apraksts ir sadalīts astoņās daļās, kurās tiek aprakstīta pagasta teritorija, daba, iedzīvotāji, saimniecība, izglītība un kultūra, reliģija, kultūras un dabas pieminekļi, kā arī var uzzināt, kādi ievērojami cilvēki nāk no šī pagasta. Otra vispārējo uzziņu grāmata, kas tika izmantota, ir Salnais, V., un Maldups, A. „Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem”,²⁷ arī šī grāmata sniedz līdzīgu informāciju, kādu sniedz enciklopēdija par Latvijas pagastiem. Tomēr 1935.gada grāmatā vairāk informācija tiek akcentēta uz laika posmu pēc Pirmā pasaules kara, kā arī tur var iegūt daudz informācijas par statistiskiem datiem, cik daudz iedzīvotāju dzīvo pagastā, ko viņi dara, un ko viņi audzē savos laukos. Grāmata „Pagastu apraksti” iedalīta apriņķu un apgabalu kārtībā, vispirms pēc novadiem, un pagasti ir sakārtoti alfabētiskā secībā.

²⁴ Mācītājs Beldavs, K., *Mācītāji, kas nāvē gāja*, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010, 1.lpp

²⁵ Mācītājs Beldavs, K., *Mācītāji, kas nāvē gāja*, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010, 26-27.lpp

²⁶ Enciklopēdija „Latvijas pagasti M-Ž” A/S Preses nams, 2000, 166-169.lpp

²⁷ Salnis, V., Maldups, A. „Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem” Valsts statistikas pārvaldes izdevums Rīgā, 1935, 448.lpp.

1. Penkules pagasta vēsturiskais apskats

Penkules pagasts²⁸ ir viens no vismazāk pētītajiem pagastiem Latvijā. Tā ģeogrāfiskais novietojums Latvijas kartē ir sekojošs- tas atrodas Dobeles novada vidusdaļā, Viduslatvijas zemienes līdzenuma dienvidrietumi daļā, un tas robežojas ar Auru, Tērvetes, Bukaišu, Bēnes un Naudītes pagastiem. No vecākām ziņām par Penkules pagasta ģeogrāfisko novietojumu var uzzināt, to, ka tas atrodas Jelgavas apriņķa līdzenumā, Jelgavas - Liepājas šosejas malā 40 kilometrus attālumā no apriņķa pilsētas.²⁹

Pirmo reizi Penkules vārds rakstiski pieminēts 1272.gada 7.oktobra Spārnenes novada sadalīšanas protokolā, kur minēts ciems Wanpen.³⁰ Kurzemes hercogistes laikā Penkule ietilpa Tērvetes novadā, bet 17.gs. otrajā pusē novadā iebrūka zviedri, tad sakši, un 18.gs. sākumā šajā teritorijā iebrūka krievi, par to liecina vietvārdi, piemēram, Zviedrājs pie Laģiem un Krievu kapi pie Vecvagārēm.³¹ 19.gs. Penkules pagasts bija kroņa jeb valsts pagasts. Laika gaitā pagasta robežas tika mainītas vairākkārt. 20.gs. sākumā pagastam pievieno otru kroņa pagastu- Kroņa Auci, kā arī Penkules pagastā ietilpa vēl Cimeres pagasts un katram pagastam bija sava pārvalde, bet vēlāk tie tika apvienoti vienā pagastā- Penkules pagastā.³² Izveidojās viena kopīga pagasta pārvalde, kas atradās Penkulē, sākumā tā atradās jaunajā skolas ēkā, bet vēlāk to pārcēla uz jauno pagastēku, kur šobrīd atrodas pasts un pagasta bibliotēka. 1945.gadā pagastā izveidoja divus ciemus – Penkules un Ālaves, bet pagastu likvidēja, toties 1990.gadā pagastu atjaunoja, un administratīvi teritoriālā pārkārtojuma rezultātā pagasta teritorijā tika iekļauta neliela daļa no Tērvetes pagasta.³³

Pagasta teritoriālā platība pēc 1935.gada tautas skaitīšanas datiem ir 62,5 km² un iedzīvotāju skaits bija 1351 iedzīvotājs,³⁴ bet 2000.gadā bija 1136 iedzīvotāji.³⁵ Penkules pagastā lielākā iedzīvotāju daļa ir latviešu, bet tur dzīvo arī citu tautību pārstāvji. Iedzīvotāju skaits pagastā ir samazinājies arī pēc 1941.gada un 1945.gada, kad iedzīvotāji tika deportēti. Pagastā nav risinājusies aktīva kara darbība.

²⁸ Pielikumā, Penkules pagasta ģeogrāfiskais novietojums kartē.

²⁹ *Penkules pagasts*. Zemgales balss nr. 129. 11.06.1936

³⁰ Enciklopēdija „*Latvijas pagasti M-Ž*” A/S Preses nams, 2000, 166.lpp

³¹ Turpat, 166.lpp

³² Turpat, 167.lpp

³³ Turpat, 166.lpp

³⁴ Salnais, A., Maldups, A. „*Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem*” Valsts statistikas pārvaldes izdevums Rīgā, 1935. 448.lpp

³⁵ Enciklopēdija „*Latvijas pagasti M-Ž*” A/S Preses nams, 2000. 167.lpp

Līdz ar Latvijas valsts nodibināšanos 1918.gada 18.novembrī atplauka kā saimnieciskā, tā arī pašvaldības un sabiedriskā dzīve, kas Penkules pagastā bijusi sevišķi rosīga, jo Latvijas pastāvēšanas 18 gados ir sasniegts daudz vairāk nekā iepriekšējos 100 gados.³⁶ Šajā laikā ar brīvprātīgo sabiedrības locekļu spēkiem tika uzcelta Penkules stacija, biedrības nams, izbūvēta moderna nespējnieku patversme un uzcelta jauna skolas ēka, kura lietošanā jau nodota 1936.gada rudenī.³⁷ Pagastā bija arī ievērojami cilvēki, kas nesa pagasta vārdu tālāk Latvijā, piemēram, bijušais valsts prezidents Alberts Kviesis, kurš ir apmeklējis vietējo pamatskolu, kā arī viņam pagastā pieder labi iekoptās „Vecvagāru” mājas un arī cilvēki, kas plaši pazīstami tikai pagastā, piemēram, Mazprecinieku ģimene, kura sabiedriski aktīvi darbojās arī jau pirms kara un šobrīd. No šīs dzimtas nāk pagasta vecākais Jānis Mazprecinieks, kurš tāpat kā viņa tēvs ir strādājis šajā amatā.³⁸ Bez Alberta Kvieša pagastā ir dzīvojuši arī citi ievērojami cilvēki, kas bijuši plaši pazīstami Latvijā un citur pasaulē: Arturs Silgailis dzimis 1895.gada 13.novembrī Penkules pagasta „Mežmuižu” mājās, bet uzaudzis un skolojies Rīgā. 1912.gadā beidzis Rīgas pilsētas reālskolu. Pirmā pasaules kara laikā 1915.gada maijā iestājās Viļņas karaskolā, un ātri vien tika aizsūtīts aktīvā armijā Krievijas ziemeļos.³⁹ Arturs Silgailis bija dažādu krievu armijas pulku biedrs. 1918.gada martā A.Silgailis ar Viborgas cietokšņa komandiera pavēli tika atvaļināts rezervē.⁴⁰ Saistībā ar nemieriem kas notika Krievijā A.Silgailis palika Somijā, kur jau 1917.gadā rudenī viņš bija iesaistījies pretlielinieciskā somu organizācijā, un pēc atvaļināšanās A.Silgailis kā somu 1.Helsinkforsas brīvprātīgo bataljona ložmetēju virsnieks piedalījās Helsinku atbrīvošanā, bet jau 1918.gada maijā Arturs Silgailis atstāja Somiju un atgriezās jau vāciešu ieņemtajā Rīgā.⁴¹ 1918.gada 22.decembrī Arturs Silgailis iestājās Landesvērā. Starpkara periodā bija virsnieks Latvijas armijā un strādāja par pasniedzēju karaskolā. Arī Otrā pasaules kara laikā aktīvi piedalījās kaujās. 1944.gada vasarā A. Silgailis tika iecelts par Latviešu leģionā ģenerālinspektora štāba priekšnieku un šajā amatā palika līdz kara beigām.⁴² 1953.gadā beidz dienestu un atstāj Vāciju, dodas uz Kanādu, kur līdz pensijai strādāja par

³⁶ *Penkules pagasts*. Zemgales balss nr. 129. 11.06.1936

³⁷ Turpat, Zemgales balss nr. 129. 11.06.1936

³⁸ Turpat, Zemgales balss nr. 129. 11.06.1936

³⁹ Jēkabsons, Ē. „*Virspulkvedis Arturs Silgailis. Biogrāfija*”, Silgailis, A. „*Latviešu leģions*”, Junda, Rīga, 2001, 353.lpp

⁴⁰ Jēkabsons, Ē. „*Virspulkvedis Arturs Silgailis. Biogrāfija*”, Silgailis, A. „*Latviešu leģions*”, Junda, Rīga, 2001, 354.lpp

⁴¹ Jēkabsons, Ē. „*Virspulkvedis Arturs Silgailis. Biogrāfija*”, Silgailis, A. „*Latviešu leģions*”, Junda, Rīga, 2001, 354.lpp

⁴² Jēkabsons, Ē. „*Virspulkvedis Arturs Silgailis. Biogrāfija*”, Silgailis, A. „*Latviešu leģions*”, Junda, Rīga, 2001, 358.lpp

grāmatvedi, kā arī aktīvi piedalījās trimdas sabiedriskajās organizācijās.⁴³ 101 gada vecumā mirst Kanādā. Arturs Silgailis bija Latvijas armijas pulkvedis, kurš apbalvots ar Trīs zvaigžņu ordeni, viens no latviešu leģiona dibinātājiem, pirmais latvietis, kas apbalvots ar Dzelzs krustu un trimdā sarakstījis grāmatu „Latviešu leģions” (1962), par to arī saņēmis Krišjāņa Barona prēmiju.⁴⁴ Kā arī ir citi ievērojami cilvēki, kas Penkulē bija dzimuši vai dzīvojuši, piemēram, P. Raševskis dzimis Tērvetes mācītājmuižā (1865-?) rūpnieks, kurš 1900.gadā Rīgā nodibinājis lauksaimniecības mašīnu fabriku, ko 1919.gadā pārvieto uz Orļu, V. Ziemelis dzimis Auru „Lāčos” (1902-1981) dzejnieks, pedagogs un novadpētnieks.⁴⁵

Saimnieciskajā ziņā Penkules pagasts atrodas izdevīgā vietā, jo tam apkārt ir ļoti laba lauksaimniecībā izmantojamā zeme. Pārsvarā zemi tika izmantota kā aramzeme vai ganības.⁴⁶ Nozīmīgs fakts ir tas, ka līdz Otrajam pasaules karam ar elektrību apgaismoja ne tikai sabiedriskās ēkas, bet arī 60 saimniecības.⁴⁷

Arī Penkules pagasta saimniecībā nācās saskarties ar kolektivizācijas procesu. Laika posmā no 1948.gada līdz 1949.gadam pagasta teritorijā tika izveidoti 7 kolhozi: „Brīvais arājs”, „Dzintarzeme”, „Jaunā dzīvē”, „Komunārs”, „Padomju zeme”, „Progress” un „Uzvara”, bet 1973.gadā visi kolhozi tika apvienoti vienā kolhozā „Penkule”, kas pastāvēja līdz pat 1991.gadam, kad to pārveidoja par SIA „Penkule”,⁴⁸ kas šobrīd vēl pastāv un nodrošina darbu lielākajai daļai no pagasta iedzīvotājiem, pastāv arī privātās zemnieku saimniecības.

Pagastā bija arī plaša tirdzniecības attīstība, jo apskatot 1935.gada pagastu aprakstus var redzēt, ka tur bija darbojušies trīs pārtikas veikali, divas vīntirgotavas, kā arī, divas pienotavas,⁴⁹ kas šobrīd vairs nepastāv, pagastā darbojas tikai viens pārtikas veikals.

Kultūras dzīve pagastā ir ļoti aktīva. Pagastā darbojas arī Penkules evaņģēliski luteriskā draudze. Pagastā, kopš tā pastāvēšanas laika darbojušās daudzas biedrības. Viena no pirmajām biedrībām, kas izveidojās Penkules pagastā bija Penkules savstarpējā uguns drošības biedrība, kas izveidojās jau 1900.gadā, bet 1918.gadā tika dibināta Penkules izglītības biedrība „Darbs”, 1923.gadā bija izveidotas veselas trīs biedrības Penkules I, II,

⁴³ Turpat, 358.lpp

⁴⁴ Enciklopēdija „Latvijas pagasti M- Ž” A/S Preses nams, 2000, 169.lpp

⁴⁵ Turpat, 169.lpp

⁴⁶ Salnais, A., Maldups, A. „Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem” valsts statistikas pārvaldes izdevums Rīgā, 1935, 448.lpp.

⁴⁷ Enciklopēdija „Latvijas pagasti M- Ž” A/S Preses nams, 2000, 168.lpp

⁴⁸ Enciklopēdija „Latvijas pagasti M- Ž” A/S Preses nams, 2000, 168.lpp

⁴⁹ Salnais, A., Maldups, A. „Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem” Valsts statistikas pārvaldes izdevums Rīgā, 1935. 448.lpp

III lopkopības pārraudzības biedrības, 1924.gadā Penkules krājaizdevumu sabiedrība, 1927.gadā izveidojas Penkules mednieku biedrība, 1929.gadā izveidojas Penkules meliorācijas biedrība un 1933.gadā tika izveidota Penkules cukurbiešu audzētāju sabiedrība.⁵⁰ Pieejamā informācija liecina, ka šobrīd nav aktīva neviena no biedrībām, bet aktīvi darbojas pagasta kultūras dzīve, kas norisinās Penkules kultūras namā, tur darbojas deju kolektīvs „Sadancis”, skolēnu koris un deju kolektīvs, ansamblis, izveidotais dāmu klubiņš un amatierteātris. Vēl pagastā darbojas bibliotēka, kuras aizsākumi ir saistāmi ar 1919.gada izveidotās izglītības biedrības „Darbs” bibliotēku.⁵¹ Izglītība pagastā jau ir bijusi ļoti sen, jo arhīva materiālos var atrast informāciju par Pankeldorfas (Penkules) pagastskolu, kas dibināta pēc 1875.gada un 1886.gadā tā ir minēta Kurzemes guberņas skolu sarakstā, kā skola ar vienu skolotāju un 83 skolēniem.⁵² Skolas ēka sākotnēji atradās Ķesteros 3 kilometrus no Bēnes, 1888.gadā trīsgadīgo skolu no Ķesterim pārcēla uz jaunuzcelto ēku pagasta centrā. 1920.gadā skolā bija divas klases un divi skolotāji, bet 1937.gadā četru klašu pamatskolu pārcēla uz jauno divstāvu ēku un tā kļuva par sešu klašu pamatskolu. 1944.gadā skolu, kurā bija novietotas nosūtīšanai uz Vāciju Latvijas pilsētu tipogrāfiju iekārtas, vācieši atkāpjoties sabombardēja, skola nodega un tie bija vienīgie kara postījumi pagastā. Pēc kara mācības notika trīs vietās Lielpreciniekos, Bemberos un bijušajā pagasta namā, bet jau 1949.gadā mācības notika jau atjaunotajā skolās ēkā. 50.gadu otrajā pusē skolai tika izveidotas divas filiāles- Klūnās, kas pastāvēja dažus gadus, mācības notika gan latviešu, gan krievu valodā, un Stiļļos, kas 70.gadu sākumā tika slēgta.⁵³ 1965.gadā skolas tiek uzbūvēts trešais stāvs, bet 1994.gadā tiek piebūvēta sporta zāle. No 1977.gada skolas direktors bija Ivars Brikmanis, pēc viņa Indra Skarnda, un pašlaik direktore ir Dace Melbārde. Šobrīd skola turpina darboties, ir nomainījies skolotāju kolektīvs, kā arī samazinājies absolventu skaits. Blakus skolai ir izveidots bērnu dārzs.

Penkules pagasta kultūrvēsturisko ainavu veido divas daļas: arhitektūra un arheoloģija, bet bez šīm divām daļām pagasts var lepoties arī savu skaisto dabas ainavu. No *Zemgales balss* nr. 129 var uzzināt šādas zinās par Penkules pagasta dabas ainavuzemes līmenis visur ir vienādi līdzens, caur pagastu tek Auces upe. No pagasta teritorijas platības 15% aizņem meži. Dabas ainavu galvenokārt veido aizsargājamās dabas

⁵⁰ Turpat, 448.lpp

⁵¹ Salnais, A., Maldups, A. „Pagastu apraksti pēc 1935.gada tautu skaitīšanas materiāliem” Valsts statistikas pārvaldes izdevums Rīgā, 1935. 448.lpp

⁵² Enciklopēdija „Latvijas pagasti M-Ž” A/S Preses nams, 2000. 168.lpp.

⁵³ Enciklopēdija „Latvijas pagasti M-Ž” A/S Preses nams, 2000, 168.lpp

teritorijas, kas šajā pagastā ir Kalnamuižas mācītājmuižas parks, Penkules baznīcas apstādījumi, kultūras nama apstādījumi un Vecvagāru māju apstādījumi. Vēl Penkules pagasta teritorijā atrodas *NATURA 2000* teritorija - dabas liegums Skujaines un Svētaines ieleja (teritorijas kods 5300). Lieguma platība - 130 ha. Aizsardzībā tas atrodas no 2004.gada. Dabas liegums ir teritorija, kas noteikta īpaši aizsargājamo sugu, izņemot putnus, un īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai. Liegums atrodas divās administratīvajās teritorijās - Penkules pagastā un Tērvetes novadā. Dabas liegums izveidots, lai aizsargātu ES nozīmes un Latvijā aizsargājamus meža, pļavu, atsegumu un avotu biotopus, kā arī neregulētu upju ielejas, kas Zemgalē ir reti sastopamas. Nozīmīgākie ES Biotopu direktīvas 1.pielikuma biotopi ir boreālie meži, pārmitri platlapju meži, upju straujtes, minerālvielām bagāti avoti un avotu purvi, nogāžu un gravu meži un avoti, kas veido avotkaļķus. Sastopamas četras īpaši aizsargājamās augu sugas: lielā zvaigznīte (atrodama tikai Zemgalē), stāvlapu dzegužpirkstīte, bezdelīgactiņa, rūsganā melncere, kā arī ES Biotopu direktīvas 1.pielikuma suga - spilvainais ancītis.⁵⁴ Kā arī pagastā atrodas divi mikroliegumi- „Mazā ērgļa mikroliegums” un „Melnā stārķa mikroliegums”.

Pagasta arhitektūru var raksturot šādi: dzīvojamās ēkas, kas tiek apsaimniekotas, ēkas kas ir pamestas un nevaram aizmirsts arī kolhoza pamestos kompleksus un arī daudz nepabeigtās celtnes, kas tika būvētas vēl, padomju laikos, un šobrīd nav pabeigtas. Pagastam ir sava baznīca, kas atrodas pašā pagasta centrā un tai ir piešķirta vietējās nozīmes arhitektūras pieminekļa statuss, kā arī Ālaves muižas apbūve, ir arī vienkāršas ēkas, kurām ir interesanti arhitektūras elementi. Visvairāk informācijas var iegūt par Penkules evaņģēliski luterisko baznīcu, jo tā ir senākā ēka pagastā, un tā ir nozīmīga pagasta iedzīvotājiem. Ēkas, kurām ir interesanti arhitektūras elementi diemžēl ir ļoti sliktā stāvoklī, jo par tiem īsti neviens nav informēts, vai arī ēkas atrodas pārāk tālu no pagasta centra, kas ir visvairāk apdzīvots, un cilvēkiem nav vēlmes kaut ko darīt, lai uzlabotu šo ēku stāvokli. Vēl nozīmīgs arhitektoniskais piemineklis ir Ālaves muižas kunga māja, kas celta 18.gs., bet pārbūvēta 19.gs. Vienstāva guļbūve apšūta ar spundētiem dēļiem, ēkas ārējā fasāde bijusi krāsota pelēkzila, bet detaļas baltas. Šobrīd ir apdzīvojams

⁵⁴ *Penkules pagasta teritorijas plānojums 2007-2019*, gala redakcija, 1.sējums Teritorijas un tā plānojuma apraksts, Penkule, 2007, 16.lpp

tikai apakšējais stāvs, ir saglabājušās kāpnes ar margām, bet skaistie kokgriezumi, kas rotāja ēku vairs nav saglabājušies, tāpat kā muižas parks ir aizaudzis.⁵⁵

Arheoloģijas pieminekļiem ir veicies labāk nekā arhitektūras pieminekļiem. Arheoloģiskā vide papildina pagasta kultūrvēsturisko vidi. Pagastā ir sastopami gan vietējās, gan valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi. Valsts nozīmes arheoloģiskie pieminekļi ir Kamradžu pilskalns jeb Cepļa kalns, Laģu apmetne, Ķūru senkapi, Ruņģu apmetne un Kamradžu senkapi, un vietējas nozīmes piemineklis ir Ķūru apmetne.⁵⁶ Pārsvārā par visiem arheoloģijas pieminekļiem var atrast informāciju, bet tomēr tie daudz ir postīti meliorācijas darbu veikšanā vai aramzemju ierīkošanā. Katrs no šiem pieminekļiem ir pētīts vai vismaz apzināts, visvairāk informācijas var iegūt par Ķūru senkapem, kur 1976.gada jūlijā un augustā Vēstures institūta Tērvetes arheoloģiskā ekspedīcijā paralēli darbam Klosterkalnā veica aizsardzības izrakumus Ķūros.⁵⁷ Arī par pārējiem arheoloģijas pieminekļiem var iegūt informāciju no dažādiem avotiem. Šajos materiālos var iegūt informāciju par pieminekļa atrašanās vietu, kas tur ir atrasts, kā arī pateikts, no kura laika ir šie pieminekļi.

Penkules pagasta vēsture nav ievērojama ar to, ka tur būtu notikušas daudz kauju, vai citas lietas, bet tās vēsturi spilgtina arhitektūras un arheoloģijas pieminekļi, kas ir sastopami pagastā. Kā arī jāpiemin tas, kas Penkules pagasta iedzīvotāji nav īsti informēti par to, kas atrodas viņu pagastā, tāpēc daudzas lietas ir aizgājušas bojā, jo par tām iepriekš nav informēts. Arī pagasta iedzīvotāji nemaz necenšas kaut ko saglabāt. Būtībā pagasta kultūras dzīve tiek balstīta uz dejošanu, dziedāšanu un par tā vēsturi tiek aizmirst. Nav zināms, ka arī pagasta pašvaldība darītu kaut ko lietas labā.

⁵⁵ Radovics, A. „*Kurzemes un Zemgales hercogiste 1562-1795*”, Rīga, Apgāds „Stāsti un romāni”, 2007, 283.lpp

⁵⁶ Valsts Kultūras Pieminekļu Aizsardzības Inspekcijas kultūras pieminekļu saraksts. Pieejams elektroniski šeit: <http://mantojums.lv/lv/piemineklu-saraksts/?t=penkule®ion=4&group=2&type=2> (skatīts 04.04.2016)

⁵⁷ Atgāzis, M. *Ķūru senkapi*, Materiāli par arheologu un etnogrāfu 1976.gada ekspedīciju darba rezultātiem, Rīga, 1977, 14.lpp

2.Penkules draudzes vēsture

Penkules draudzes pirmsākumi bija saistīti ar Kalnamuižas ev. lut. baznīcas vēsturi. Šobrīd ar Kalnamuižu var saprast Tērvetes novadu. Kalnamuižas baznīca bija darbojusies kā draudzes baznīca ar savām filiālēm, tās bija kaimiņpagasti: Kroņauces, Penkules, Cimeres, Abgustes un Zaļā muiža.⁵⁸ Kalnamuiža salīdzinājumā ar saviem kaimiņpagastiem bija lielākais un apdzīvotākais reģions, tāpēc tieši tur bija izveidojusies šī Kalnamuižas baznīca un draudze, kas uzņēma reliģiskos kontroli pār saviem kaimiņpagastiem. Laumas Slokas „Kurzemes draudžu chornikas” apraksta par abu draudžu kopīgo dzīvi, kā arī šajā hronikā daudz tiek aprakstīt laika apstākļi, kādi esot bijuši no 1834. līdz 1842.gadam, bija gan sausas un karstas vasaras, ilgstošas lietus gāzēs, plūdi un ļoti aukstas ziemas⁵⁹, šie laikapstākļi bija liels traucēklis abu draudžu locekļiem, jo tas apgrūtināja to nokļūšanu līdz baznīcai, lai apmeklētu dievkalpojumus. Kā arī jāmin tas, ka Kalnamuižas baznīca atradās pārāk tālu no Penkules, lai tā pagasta iedzīvotāji baznīcu apmeklētu regulāri.

Penkules teritorijā bija jau maza baznīciņa, bet tā atradās sliktā stāvoklī, tāpēc draudzes locekļi devās uz tuvējo Kalnamuižas baznīcu. 1836.gadā to centās sakopt, lai reliģiskā dzīve notiktu tur uz vietas⁶⁰, Penkules draudze joprojām skaitījās Kalnamuižas filiāle, jo to apkalpoja Kalnamuižas baznīcas mācītājs. 1927.gadā Penkules draudze atdalās no Kalnamuižas baznīcas, jo Penkuli kā pastāvīgs mācītājs apkalpojīs Pēteris Gulbis.

Penkules ev. lut. baznīcas draudze savā pastāvēšanas laikā ir bijusi ļoti pastāvīga un liela.⁶¹ Nav īsti zināms, kad draudze bija izveidojusies,⁶² bet pēc 1938.gada statistikas datiem var uzzināt, ka draudzē bijuši 2000 locekļi,⁶³ Savukārt baznīcu un konfesiju departamenta ziņās minēts bija, ka reģistrēto draudzes locekļu skaits bija 764, un visi bija latvieši.⁶⁴ Baznīcā regulāri bija notikuši dievkalpojumi. Penkules draudzes robežā ietilpa Penkules pagasts ar Kroņauces un Cimeres muižu saimniecībām, un no Bēnes puses

⁵⁸ Būmane, M., Vēveris, A. „Tēvmājas Zemgales sirdī” Tērvete, 2007, 45.lpp

⁵⁹ Sloka, L. „Kurzemes draudžu chronika” 2.daļa Rīga, Valsts arhīva izdevniecība, 1930, 152,-187.lpp

⁶⁰ Turpat, 167.lpp

⁶¹ Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans, Zemgale, 30.01.1999

⁶² Baznīcu un konfesiju departamentam ziņas. 30.11.1938

⁶³ Ķiploks, E. „Dzimtenes draudzes un baznīcas”, Latviešu ev.- lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 336.lpp.

⁶⁴ Baznīcu un konfesiju departamentam ziņas. 30.11.1938

Krūškalnes muižas saimniecība. Pēdējais draudzes priekšnieks pirmajā krievu, kā arī vācu okupācijas gadā bija „Kannenieku ” māju saimnieks A. Rozenbergs.⁶⁵ Baznīcas un draudzes dzīvē lielas pārmaiņas ieviesa Otrais pasaules karš, padomju un vācu okupācija. Daudzas baznīcas kara laikā tika pilnīgi izpostītas vai daļēji postītas, Penkules baznīca kara laikā tika daļēji sagrauta, jo kad vācieši atkāpās tie saspindzināja baznīcas torni. Padomju okupācijas gados baznīca un viss tās inventārs tika pasludināts kā valsts īpašums, jo to noteica „Nolikums par reliģiskām apvienībām Padomju Savienībā”.⁶⁶ Cits iemesls kādēļ Penkules draudze savu darbību padomju laikos bija pārtraukusi bija tas, ka baznīcai bija noteikta liela apdrošināšanas nauda par baznīcas ēku,⁶⁷ kuru mazā draudze nespēja samaksāt. Vācu okupācijas laiks Latvijas teritorijā pret baznīcu bija labvēlīgāks nekā bija Padomju okupācijas laikā, jo baznīca bija atbrīvojusies no komunistiskās ideoloģijas, un varēja atkal darboties, ja vien tā nemēģinās iejaukties politikā vai atklāti paust negatīvu attieksmi pret vācu okupāciju Latvijā.⁶⁸ No LELB arhīva par Penkules draudzi var iegūt ziņas no 1945.gada, kad par draudzes mācītāju 1944.gada decembra beigās atkal kļuva Mārtiņš Stefenhāgens.⁶⁹ 1944.gada vasarā draudze bija palikusi bez garīgās un laicīgās vadības, un draudze bija materiāli un garīgi cietusi, draudzei nebija neviena kulta priekšmetam kā arī ērģeles, altāra un kanceles piederumi bija gājuši bojā, bet daļa no draudzes locekļiem bija deportēti, citi bija devušies bēgļu gaitās, bet palika Penkulē.⁷⁰ Baznīcas priekšnieks Alfrēds Rozenbergs amatā bija līdz 1944.gada 28.jūlijam, bet no 1944.gada novembra draudzes priekšnieks bija Jānis Švāns, draudzē darbojās arī sieviešu komiteja, ko vadīja Paula Sakne.⁷¹ Par to cik liela bija draudze 1944.gadā nav sniegtas ziņas. Draudzes locekļi mazā skaitā apmeklēja dievkalpojumus. 1945.gada 5.jūlijā tika iecelta Penkules draudzes valde, kas sastāvēja no četriem cilvēkiem, bet viens no viņiem decembra mēnesī nomira, kāds cits no vecuma smagi saslima, bet trešais cilvēks draudzes valdē bija nevēlams, un par viņu draudzes padome un locekļi izteica

⁶⁵ *Baznīca, tās zvani un mācītāji, no penkulnieka Eduarda Liča atmiņu klāsta, Zemgale, 30.07.1998*

⁶⁶ Mesters, Ē. „*Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944-1990*”, Rīga, Klints, 2005, 94.lpp

⁶⁷ Turpat, 94.lpp

⁶⁸ Talonens, J. „*Baznīca Staļinisma žņaugos Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950.gadam*” Luterisma mantojuma fonds, Rīgā, 2009, 9.lpp

⁶⁹ LELB konsistorija fonds nr.1 (Penkules ev. lut. draudze) apraksta nr.1, lietas nr. 239, (Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes dzīvi un garīgo stāvokli 1944.g.)

⁷⁰ LELB konsistorija fonds nr.1, apraksta nr.1 lietas nr. 239, (Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes dzīvi un garīgo stāvokli 1944.g.)

⁷¹ LELB konsistorija fonds nr.1, apraksta nr.1 lietas nr. 239, (Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes dzīvi un garīgo stāvokli 1944.g.)

pretenzijas, pat sūtot protesta vēstules mācītājam.⁷² Šī gadījuma dēļ draudzes priekšnieks sasauca draudzes locekļu sapulci un ievēlēja jaunu draudzes pārvaldi, un draudzes sapulce notika ar Jelgavas izpildu komitejas kadru daļas atļauju.⁷³ Penkules draudze arī Baznīcas virsvaldei sūdzējās par mācītāju Mārtiņu Stefenhāģenu, jo viņš bieži vien darbojās pretēji tam, kā paredzēja evaņģēliski luteriskās baznīcas Satversme. Jau 1963.gadā draudzi bija pārņēmušas bažas par to, ka tā nevarēs apmaksāt lielo apdrošināšanas maksu, kas bija paaugstināta vairāk kā piecas reizes, kā arī bija pieprasīts remonts, kas baznīcai nebija vajadzīgs, jo tā to nevarēja atļauties, tas viss lika draudzei domāt par baznīcas pamešanu.⁷⁴ Draudze savu darbību beidza 1964.gadā, jo draudzes locekļu skaits bija samazinājies, kā arī draudzei trūka naudas baznīcas remontam.⁷⁵ Penkules draudzes locekļi izsaka velmi, kad Penkules baznīca tiks slēgta, tā labprāt pievienotos Dobeles draudzei.⁷⁶ Draudze savu darbību ir atjaunojusi kopš 1990.gadu sākuma, kad baznīca tika atdota draudzes rokās, lai tā to izmantotu un atjaunotu. Atjaunojoties Latvijas neatkarībai 1991.gadā arī LELB dzīve kļuva brīvāka, kas ļāva mazajām baznīcām atjaunoties un atsākt darbību, ja vien tā vēl bija apsaimniekojama, jo bieži vien pēc tam kad draudze bija beigusi savu darbību mazās lauku baznīcas tika pamestas likteņa varā, bet Penkules ev. lut. baznīcai bija paveicies, jo tā varēja atsākt savu darbību un Penkules pagastā atjaunojās tās draudze, kas saviem spēkiem centās savest kartībā baznīcas ēku.

2.1.Penkules draudze kā Kalnamuižas draudzes filiāle

Penkules baznīca un draudze sākumā bija Kalnamuižas draudzes filiālē, jo tā bija viena no visblīvāk apdzīvotākajām vietām, kas atradās blakus Penkules pagastam. Penkulē bija sava baznīca jau no 1961.gada, bet tā bija sliktā stāvoklī tāpēc penkulniekiem nācās apmeklēt tuvējo Kalnamuižas baznīcu.

⁷² LELB Konsistorija, fonds nr.1(Penkules ev. lut. draudze), apraksta nr.1, lietas nr. 239(Ev. lut. Baznīcas virsvaldei Rīgā, 1946. gada 20.maijs)

⁷³ LELB Konsistorijas, fonds nr. 1, apraksta nr. 1, lietas nr. 239(Ev. lut. Baznīcas virsvaldei Rīgā, 1946. gada 20.maijs)

⁷⁴ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev.lut. draudzes pārskats un ziņas par garīgo dzīvi un stāvokli 1963.gadā)

⁷⁵ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev .lut. draudzes padomes sēdes protokols nr.31, 1964.gada 26.oktobrī)

⁷⁶ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev .lut. draudzes padomes sēdes protokols nr.31, 1964.gada 26.oktobrī)

Nav saglabājušās ziņas par to, kā norisinās šo abu draudžu dzīvē laikā, kad Penkulē vēl nebija atjaunojusies baznīca. Pārsvārā kopīgas ziņas var iegūt par Latvijas Republikas laiku (1918.gada-1934.gadam). Penkules draudzi jau no sākuma apkalpoja Kalnamuižas mācītāji: Ādolfs Rutkovskis (1848.-1890.), Arnolds Rutkovskis (1891.-1919.) un Pēteris Gulbis (1923.-1927.), par šiem mācītājiem darba autore sīkāk pastāstīts bakalaura darba 3.nodaļā, kas veltīta tieši mācītāju dzīves un darbības aprakstam. Bet tas sagādāja problēmas, tāpēc Penkules draudze pieprasīja savu pastāvīgu mācītāju, jo draudzes locekļi nebija apmierināti ar to, ka dievkalpojumi notiek reti un mācītājs nepilda kārtīgi savus pienākumus, jo viņš bija aizņemts ar citām draudzēm. Protams, tika veicināta arī abu draudžu sadarbība, rīkojot kopīgus pasākumus, par tiem arī sīkāt tiks pastāstīts bakalaura darba 4.nodaļā, kas veltīta draudzes darbībai un dzīvei.

Izskatot dažādus materiālus nav iespējams īsti noskaidrot, kāpēc Penkules draudze atdalījās no Kalnamuižas draudzes. Tik pat labi ir bijušas kādas nesaskaņas starp abām šīm draudzēm kā rezultātā Penkules draudze bija atteikusies apmeklēt Kalnamuižas baznīcu, un vēlējusies lai dievkalpojumi notiktu Penkulē, jo viņiem bija sava baznīca, kas bija neizmantota.

2.2 Penkules baznīcas celšana

Šajā apakšnodaļā būs vispārējs vēsturiskai ieskats par Penkules ev. lut. baznīcas celšanu, arhitektūru un arhitektu, un baznīcas interjeru, kas diemžēl līdz mūsdienām nav saglabājis, tas baznīcas telpu pārveides procesā tika iznīcināts.

Penkules ev. lut. baznīca pieder pie Dobeles prāvesta iecirkņa, kurā ietilpst gandrīz viss Jelgavas apriņķis un daļas no Tukuma, Kuldīgas un Liepājas apriņķiem.⁷⁷ Par baznīcu Penkules pagastā var runāt kopš Kurzemes un Zemgales hercogistes laikiem, kad 1567.gadā Kurzemes hercogs Gothards Ketlers izdeva rīkojumu celt baznīcu starp Tērveti un Vecauces pili.⁷⁸ 17.gadsimtā tiek uzcelta pirmā baznīca, kas atradās pie Smuku mājām starp Penkuli un Bēni, šī baznīca 1632.gadā bijusi tuvu sabrukšanai⁷⁹ Par šo baznīcas ēku informāciju var iegūt no 1637.gada un 1654.gada vizitācijas protokoliem,⁸⁰ kuri sniedz

⁷⁷ Ķiploks, E. „Dzimtenes draudzes un baznīcas”, Latviešu ev.-lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 313.lpp

⁷⁸ Ķiploks, E. „Dzimtenes draudzes un baznīcas”, Latviešu ev.-lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 336.lpp

⁷⁹ Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 140.lpp

⁸⁰ Turpat, 140.lpp

ziņas par baznīcas izskatu un būves konstrukcijas stāvokli. 1637.gadā vizitācijas protokolā minēts, ka baznīcā nav iespējams droši uzturēties, bet 1654.gadā tā vairs nav pieminēta. Vēlāk 1691.gadā vairāk uz Jelgavas pusi, Penkules pagasta centrā, Penkules muižas pārvaldnieks uzcēla mazu koka baznīcu.⁸¹ Pēc skaita šī jau bija otrā baznīca, kas atradusies Penkules pagastā, un šai baznīcai Kalnamuižas⁸² pārvaldnieks Ēvalds fon der Birkens ar savu sievu Annu Sofiju Felkerzāmu jaunajam dievnamam uzdāvināja altāri un kanceli.⁸³ Par Penkules baznīcu var iegūt šādu informāciju, ka 1697.gada inventarizācijas materiālos atzīmēts, ka baznīca bija nesen celta, mūrēta, dakstiņu jumtu un ar torni, kas bija pavisam uzņēmēts, ka nevar noturēt abus zvanus un ir plēšams nost⁸⁴, savukārt 1795.gadā baznīcai uzlika jaunu salmu jumtu un jumtgalē uzbūvēja torni, bet 1836.gadā tika nomainīts altārdaļas un sakristejas jumts, un ir jāpiemin tas, ka tika noslēgts līgums ar būvmeistaru C. Hopi par baznīcas remontdarbiem, ko finansēja Penkules muižas nomnieks Ditmers.⁸⁵ Vēl informāciju par baznīcu, kas jau atradusies pagasta centrā var atrast 1866.gada 17.02 laikraksta „Latviešu avīzes” nr.7 tiek aprakstīs baznīcas izskats. „Baznīca bijusi briesmīgā paskatā, ēka nemaz neizskatījās pēc baznīcas, bija mūrēta ar mazu salmu jumtu, logu rūtis bija tumšas un tajā nevarēja iekša uzturēties.”⁸⁶ Tā kā draudzē atradās trīs kroņa pagasti ar 66 saimniecībām, kas bija panīkuši, tāpat kā ēkas, kas atradās pagastā, tad neviens tur īsti nevēlējās celt baznīcu, bet 1852.gadā bija iznākusi pavēle, lai tur tiktu būvēta baznīca, un to arī darīja.⁸⁷ Sākās būvniecības darbi mazo namu nojauca, palika tika mūri, un to padarīja par glītu dievnamu, bet darbs nebija kārtīgi izdarīts, kaut gan bija uzlikts jauns dakstiņu jumts, tomēr baznīcā iekšā tika ūdens un slapjums, kas bojāja ēku.⁸⁸ Tādā veidā nams bija stāvējis 11 gadus, bet 1863.gadā baznīcas griesti, grīdas un stenderes bija sapuvušas, un baznīca atkal apdraudēja cilvēku dzīvības, un nācās celt jaunu dievnamu.⁸⁹

1863.gadā vecā baznīca bija gandrīz sabrukusi, tāpēc 1865.gadā tagadējā vietā pēc arhitekta Oto Dīces(1832-1890) projekta un viņa vadībā sāka celt baznīcu, kas tā paša

⁸¹ Turpat, 140.lpp

⁸² Kalnamuiža- tagad Tērvete

⁸³ Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 142.lpp

⁸⁴ Turpat, 142.lpp

⁸⁵ Putniņa, M. „Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē” Neptūns, Rīga, 330.lpp

⁸⁶ No Penkules draudzes Kurzemē(Dobeles apriņķī), Latviešu avīzes, nr. 7. 17.02.1866

⁸⁷ No Penkules draudzes Kurzemē(Dobeles apriņķī), Latviešu avīzes, nr. 7. 17.02.1866

⁸⁸ Turpat, Latviešu avīzes, nr. 7. 17.02.1866

⁸⁹ Turpat, Latviešu avīzes, nr.7. 17.02.1866

gada 17. oktobrī tika iesvētīta.⁹⁰ Līdz mūsdienām ir saglabājusies baznīca, kuras arhitekts bija Oto Dīce, un tā vairāk kārt ir tikusi pārbūvēta un restaurēta. Penkules ev. lut. baznīcas arhitektūra nav sarežģīta, tā nelīdzinās lielajām baznīcām, kas atrodas Latvijas teritorijā, tā ir vienkārša, maza lauku baznīca. Tā ir vienjoma garenbūvē ar tornīti virs galvenās ieejas, draudzes telpas griestu konstrukcijas balsta netradicionāli kronštreni.⁹¹ Baznīcas poligonālajā apsīdā atrodas gan altārdaļa, gan sakristeja, bet zelmenī slejas neliels koka tornis ar smaili.⁹² Abās garenfasādēs ir pa četriem logiem taisnstūra ailēs, par fasādes apdari pēc notikušajām pārbūvēm grūti spriest- iespējams, ka ārsienas arī sākotnēji bijušas vienkārši apmetas, bet var būt, ka par seno apdari liecina profilētā sienu noslēguma daļa.⁹³ Vienīgā oriģinālā apdare, kas saglabājusies ir gala fasādei, kas jādāmā sākotnēji bija bagātīgi dekorēta, tajā izveidotais galvenās ieejas portāls ir iezīmēts ar profilētu pusloka ailas apmali un smalku profilētu pusloka arhivoltas līniju.⁹⁴ Virs portāla fasādes centrā ir izveidots apaļš aklais logs, ar profilētu malu, bet zelmiņa malas dekorētas ar dentikulu joslu. Draudzes telpa ir vienkārša taisnstūra formā, tās sienas ir gludi apmetas, un no altārdaļas to nošķir taisnstūra arka.⁹⁵ Koka konstrukcija griestos veido trīsstūra formas velvi, par deklaratīvo spāru balstiem izmantotas kokgriezumu konsoles ar virpotiem metāla galiem. 20.gs. 30.gados krāsojot altārdaļas sienas un griestus, kā arī draudzes telpas sienas, tika iluzori attēlots debesjums ar mākoņiem, bet sienu apakšējā daļa bija uzkrāsots tumšs panelis.⁹⁶

Par pašas baznīcas celšanas procesu informāciju var iegūt no tā laika laikrakstiem. Draudzes vecākie un mācītājs meklēja, kādu kas varētu uzcelt jauno dievnamu, svarīgākais darbs bija izdomāt, kādu savu dievnamu celt. Protams, ka nevarēja būvēt lēti, bet gan vajadzēja to būvēt dārgāk, lai tā būtu stiprāka un labāka, kā arī lai tā izskatītos pēc krāšņa dievnama.⁹⁷ Naudu baznīcas celšanai un citus nepieciešamos materiālus deva kroni, bet pati draudze deva 600 rubļu ērģelēm.⁹⁸ „Kāds goda vīrs par sarūpēto naudu pieteicās uzcelt baznīcu, un Kurzemes pilsētas arhitekts Oto Dīce bija izveidojis bildi, kā ēkai ir jāizskatās un tad arī pats vadījis baznīcas celšanas darbus.”⁹⁹ Baznīcas celšana mazliet

⁹⁰ Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 142.lpp

⁹¹ Turpat, 142.lpp

⁹² Putniņa, M. „Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē”, Neptūns, Rīga, 2015, 332.lpp

⁹³ Putniņa, M. „Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē”, Neptūns, Rīga, 2015, 333.lpp

⁹⁴ Putniņa, M. „Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē” Neptūns, Rīga, 2015, 333.lpp

⁹⁵ Putniņa, M. „Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē” Neptūns, Rīga, 2015, 333.lpp

⁹⁶ Turpat, 333.lpp

⁹⁷ *No Penkules draudzes Kurzemē (Dobeles apriņķī)*, Latviešu avīzes, nr.7, 17.02.1866

⁹⁸ *Jaunas ziņas: Kurzemē*, Latviešu avīze, nr. 43, 28.10.1865

⁹⁹ Turpat, Latviešu avīze, nr. 43, 28.10.1865

sagādāja grūtības, jo baznīcā vajadzēja ievietot ērģeles, un baznīcu nācās pārbūvēt, Dīce baznīcai nekādus griestus nebija licis, bet apakšā jumta spārēm licis taisīt vēl zemākas spāres, kas izveidoja griestu velvi diezgan augstu¹⁰⁰. Jāmin arī tas, ka uzceltais tornis izmainīja baznīcas izskatu, tas padarīja baznīcu augstāku, jo bez torņa tā bijusi tikai 36 pēdas augsta, bet tornis to padarīja 80 pēdu augstu.¹⁰¹

Penkules ev. lut. baznīcas arhitekts bija Oto Dīce, kurš bija dzimis Vācijā, Hemnicē, kur arī pabeidza būvskolu, un ap 1859.gadu ieradās Rīgā, bija arī Jelgavas pilsētas arhitekts no 1863.- 1872.gadam, viņa arhitekta darbība bijusi ražena, jo viņš bija pārbūvējis vairākas baznīcas Kuldīgā, Liepājā, kā arī cēlis domes namu Kuldīgā, Jelgavā uzbūvēja sinagogu, dzelzceļa stacijas ēku, kā arī viņš bija cēlis tiltu pār Ventu pie Kuldīgas.¹⁰² Oto Dīce lielu darbu bija ieguldījis Rīgas arhitektūras attīstībā, kopā ar Rīgas pilsētas galveno arhitektu Johanu Danielu Felsko bija izveidojuši Rīgas centra tagadējo izskatu. Felsko un Dīce izveidoja attiecīgu projektu, kas bija uz lielām deviņām lapām tas bija gatavs 1857.gadā.¹⁰³ Pats Dīce bija projektējis daudz mājās Rīgā, galvenokārt tie bija īres nami. Apbrīnojami bija tas, ka salīdzinoši ievērojams arhitekts veica mazas lauku baznīcas projektēšanu un pat piedalījās tās celšanas procesā.

Penkules ev. lut. baznīca ir vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis, kas ir atrodams Valsts Kultūras Pieminekļu aizsardzības inspekcijas kultūras pieminekļu sarakstā. Par baznīcas vēsturi informāciju var iegūt arī no Penkules pagasta iedzīvotāju atmiņām. Piemēram, Veltas Eltermanes kundzes atmiņas par baznīcu ir šādas: „60.gados tur ierīko sporta zāli, tā laika Penkules pamatskolas direktorei to panākt nebija viegli, jo apkārt ap baznīcu atrodas senas kapu kopīņas, un tai laikā pat bija likums, kurš aizliedza kapu apgānīšanu.”¹⁰⁴ Saistībā ar sporta zāles ierīkošanu, V.Eltermanes kundze atceras, ka daudzi pagasta iedzīvotāji apgalvoja, ka baznīcas tornis bija šķēts un tas draudējis gāzties, un skola šī iemesla dēļ bija ieguvusi atļauju sporta zālēs ierīkošanai baznīcas telpās., kā arī par iemeslu bija tas, ka bija samazinājies draudzes locekļu skaits, jo tajā laikā par Dievu un baznīcu atklāti nevarēja runāt.¹⁰⁵ V. Eltermanes kundze vēl stāsta to, kā risinājās baznīcas pārformēšana par sporta zāli, baznīcas pārbūves darbos piedalījās skolotāji un skolēni, visu vāca ārā un turpat uz vietas dedzināja, iekštelu izkārtojums tad bija tāds-

¹⁰⁰ *Jaunas ziņas: Kurzemē*, Latviešu avīze, nr. 43, 28.10.1865

¹⁰¹ *No Penkules draudzes Kurzemē (Dobeles apriņķī)*, Latviešu avīze, nr. 7, 17.02.1866

¹⁰² *Latviešu konversācijas vārdnīca III sējums- Čehovs A.- Dytiscidae*, A.Gulbja apgādība, Rīga, 1928-1929, 5238.lpp

¹⁰³ Krastiņš J. „*Eklektisms Rīgas arhitektūrā*”, Zinātne, Rīga, 1988, 33.lpp

¹⁰⁴ *Veltas Eltermanes atmiņas*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums.

¹⁰⁵ Turpat, *Veltas Eltermanes atmiņas*.

altāra telpā ierīkoja ģērbtuves, bet mācītāja istabā tika ierīkota telpa skolotājam.¹⁰⁶ Savukārt baznīcas zvans un altāra glezna bija pazuduši bez vēsts. Kādas citas iedzīvotājas atmiņās ir šādas: „Otrā pasaules kara laikā vācieši ienāca Penkulē un baznīcā ierīkoja savu noliktavu, un atkāpjoties atstāja baznīcu neizpostītu, tikai sašāva baznīcas torni.”¹⁰⁷ Penkules pagasta iedzīvotājs Lidijas Muižnieces atmiņas par Penkules ev. lut. baznīcu bija šādas: „Baznīca bija liela, skaista, balta celtnē ar palielu zvanu torni, jumts laikam bija no šīfera, un tai bija šauri logi ar mozaīkām, veidotām no zaļiem, sarkaniem un dzelteniem stikliņiem.”¹⁰⁸ Atmiņās var daudz iegūt informācijas par baznīcas interjeru.

Penkules ev. lut. baznīcas inventārs nebija tik izcils vai bagātīgs, kā citās baznīcās, tomēr tas bija īpašs tās draudzes locekļiem. Protams, sākumā tas bija krāšņs līdz brīdim, kad baznīcu slēdza ciet un to pārveidoja par sporta zāli. Baznīca atrādās uz koka dēļiem gleznotā altārglezna „Svētais vakarēdiens”¹⁰⁹, ko 1935.gadā pārvietoja uz sakristeju, un altāra rentablā ievietoja gleznotāja un scenogrāfa Ata Grundes darbu,¹¹⁰ kurā attēlots Jēzus Kristus augšām celšanās, un tās izmēri ir 165x110,4 cm. Šo A.Grundes darbu vēlāk nodeva glabāšanā Rundāles pils muzejā, un pēc tam nodota Codes luterāņu baznīcai.¹¹¹ Altāra rentablu veidoja divas masīvas, uz augstas pamatnes novietotas vītas kolonnas, starp kurām atradās altārglezna.¹¹² Virs antablementa pārtrauktā pusloka frontona vidū pacēlās rentabla otrais stāvs, kura centrā bija uzgleznota „Dieva acs”. Seno kanceli rotāja gleznojumi, kuros bija attēloti apustuļi, kā arī Brinkenu un Felkerzāmu dzimtu ģerboņi, šie ģerboņi ir arī heraldiski ievērojami. Kancele, kas domājams tapa pēc baznīcas pārbūves 19.gs. 60.gados, bija novietota pie triumfa arkas malas draudzes telpas stūrī.¹¹³ Poligonālo korpusu un izejas kāpņu margas dekorēja kokgriezuma ziedu un lapu vītnes, starp kurām bija vienkārši pildīņi ar pusloka formas noslēgumu, savukārt virs kanceles piestiprināts altārdaļas arkas malai bija poligonāls jumtiņš ar profilētu malu un bagātīgu akantu lapu vijumu noslēgumā. Baznīca bijušas Liepājas ērģelmeistara Kārļa Hermaņa 1865.gadā būvētās ērģeles.¹¹⁴ Iedzīvotāju atmiņas par baznīcu var lasīt to, ka tajā laikā, kad baznīca tika pārveidota par sporta zāli, ērģeles taisījās pārdot Kandavas internātskolai par 3000

¹⁰⁶ *Veltas Eltermanes atmiņas*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums.

¹⁰⁷ *Lilijas Kočānes atmiņas*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums.

¹⁰⁸ *Lidijas Muižnieces atmiņas*, Penkules bibliotēkas materiālu krājums.

¹⁰⁹ Attēli pielikumā.

¹¹⁰ Mašnovskis, V. „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra*”, 3 sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 142.lpp

¹¹¹ Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*”, Neptūns, Rīga, 2015, 333.lpp

¹¹² Turpat, 333.lpp

¹¹³ Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*”, Neptūns, Rīga, 2015, 333.lpp

¹¹⁴ Mašnovskis, V. „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra*”, 3 sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 142.lpp

rubļiem, bet tā kā nauda netika laikus sagādāta, tad ērģeles tika iznīcinātas.¹¹⁵ Arī altārgleznu un citas svētbildes būtu piemeklējis tāds pats liktenis kā ērģeles, bet pateicoties „Krastiņu mammām”, kā penkulnieki viņas sauca, tās tika saglabātas un vēlāk tika nodotas Pilsrundālē glabāšanā.¹¹⁶ Citādi ir klājies baznīcas zvanam, sākumā baznīca bija divi zvani, vienu bija izlējis Gerhards Meijers, un otru 1690.gadā baznīcai uzdāvināja Ēvalds fon Brinkens, laikam ejot viens no zvaniem tika pārliets, bet jau 1925.gadā J.K. Švenns izlēja jaunu bronzas zvanu.¹¹⁷ Cik zināms pašlaik baznīcas zvanu tornī atrodas Sesavas zvans. Baznīcas zvana liktenis bija visai interesants, jo sākumā Otrā pasaules kara laikā vajadzēja nodot krāsainā metāla izstrādājumus, pat tika izdota pavēle noņemt zvanu, bet pagasta iedzīvotājiem nebija tāda tehnika, ar ko varētu zvanu noņemt, tāpēc atbrauca speciāla vācu vienība, kas zvanu noņēma un aizveda.¹¹⁸ Vēl par baznīcas zvanu var iegūt šāda informāciju, ka daži Penkules pagasta iedzīvotāji mēģināja nodod zvanu Bēnes metāllūžņu sagādes punktā, bet par laimi tas nebija noticis, jo tam bija saskatīta mākslinieciska vērtība, un pēc tam zvans nonācis penkulnieku Vilmāra Rasiņa un Riharda Cederštrema rokās, un viņi to aizveda uz Pilsrundāli.¹¹⁹ Kad baznīca tika atjaunota un no jauna izveidojās draudze, tad draudzes vecākā Ilze Kukša devās uz Pilsrundāli, lai veiktu sarunas par zvana atgūšanu, sākumā pilsrundālieši nav vēlējušies atdot zvanu, bet pēc ilgām pārrunām zvans, tomēr tika atdots atpakaļ Penkules baznīcai.¹²⁰ Šobrīd iznīcinātās baznīcas iekārtas altāra un kanceles vietā ir izgatavota vienkāršs altāris un kancele no tonēta koka dēlīšiem, kas vairs nav tik skaits, kā bija sākumā. Nesen uz baznīcas grīdām joprojām varēja redzēt basketbola lauka līnijas, kas tur bija palikušas no sporta zāles laikiem. Vienīgā interjera daļa, kas ir saglabājusies līdz mūsdienām, ir draudzes telpas griestu apdare, padarot nelielu telpu ievērojami greznāku un svinīgāku.¹²¹

Nozīmīgu lomu baznīcas dzīve pildīja arī tās zvaniķis, jo tas bija darbs, kas jāpilda ar godu un lielu atbildību. Zvaniķa pienākumus Penkulē ilgi pildīja Ozolu dzimta.¹²² Zvaniķa pienākumos ietilpa: iezvanīt svētvakaru, apkopt baznīcu, vajadzīgās reizēs dievnamu izpušķot, aizdegt sveces, apkalpot mācītāju ģērbkambarī, iezvanīt

¹¹⁵ *Lidijas Muižnieces atmiņas*. Penkules bibliotēkas materiālu krājums.

¹¹⁶ *Zvans atkal mājās*. Zemgales ziņas, 24.12.1998

¹¹⁷ Mašnovskis, V. „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra*”, 3 sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005, 142.lpp

¹¹⁸ *Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans*. Zemgale, 30.01.1999

¹¹⁹ *Zvans atkal mājās*. Zemgales ziņas, 24.12.1998

¹²⁰ Turpat, Zemgales ziņas. 24.12.1998

¹²¹ Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*” Neptūns, Rīga, 333.lpp

¹²² *Baznīca, tās zvani un mācītāji, no penkulnieka Eduarda Līča atmiņu klāsta*, Zemgale, 30.07.1998

dievkalpojumu, vākt ziedojumus, un pat izdzīt no baznīcas iekļīdušus suņus.¹²³ Tāds esot bijis zvaniķa pienākums.

Penkules ev. lut. baznīca šobrīd ir atvērta, tās draudzes locekļiem, neskatoties uz to, ka šobrīd draudzes locekļu skaits ir neliels, jo arī pagasta iedzīvotāju skaits ir samazinājies.

¹²³ *Baznīca, tās zvaniķi un mācītāji, no penkulnieka Eduarda Līča atmiņu klāsta, Zemgale, 30.07.1998*

3. Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas mācītāji

Bakalaura darba trešo nodaļu darba autore ir veltījusi Penkules ev. lut. baznīcas mācītājiem. Nodaļā tiks apskatītas mācītāju biogrāfijas un to ieguldījums baznīcas dzīvē. Penkules ev. lut. baznīcai ir bijuši dažādi mācītāji, kas ir apkalpojuši arī apkārtējo pagastu draudzes. Mācītāju apraksti tiks veidoti hronoloģiskā secībā pēc to darbības veikšanas gadiem. Mācītāji ir tie, kas viedo baznīcas dzīvi un satur kopā draudzi, ko tas apkalpo.

Viens no pirmajiem Penkules ev. lut. baznīcas mācītājiem bija vācbaltiešu izcelsmes luterāņu mācītājs Ādolfs Rutkovskis, kurš šajā amatā bija no 1848. līdz 1890.gadam. Viņš apkalpoja arī Kalnamuižas (Tērvetes) baznīcu un draudzi. 1874. Gadā mācītājs Ā. Rutkovskis svinēja 25 darba gadu jubileju.¹²⁴ Svētki norisinājās mācītājmuižas pagalmā, un mācītāju sveikt ieradušies bija skolotāji ar skolēniem, vietējā draudzes un kaimiņ draudzes, kas mācītāja kungam pateicās par viņa darbu. 1890.gada 26. jūnijā Kalnamuižas un Penkules draudzēm nācās šķirties no sava mācītāja,¹²⁵ kurš nomira no triekas, kas viņam bija paralizējusi visu Ā.Rutkovska kreiso pusi.¹²⁶ Mācītājs bija nodzīvojis līdz 70 gadiem, un par mācītāju bija strādājis vairāk kā 40 gadus. Ā. Rutkovska bērēs piedalījās daudz cilvēku, un arī viņa dēls teoloģijas kandidāts Arnolds Rutkovskis, kurš pateicās visiem, kas bija atnākuši un atbalstīja viņu šajā grūtajā un smagajā brīdī. „*Latviešu avīzes*” nr.29 var lasīt to ka: „Kalnamuižas un Penkules draudzes izsakot pateicību par mācītāja ieguldīto darbu savam nelaiķa mācītājam Ā. Rutkovskim, viņa kapa vietā uzlika jauku pieminekli, kas bija izcirsts no granīta akmens un ar iekaltiem zelta burtiem uzrakstīts mācītāja dzīves gājums, un šādi vārdi *savam neaizmirstajam mācītājam Kalnamuižas un Penkules draudzes un labvēļi.*”¹²⁷

Pēc Ādolfā Rutkovska nāves par šo abu draudžu mācītāju kļuva viņa dēls Arnolds Rutkovskis, kurš šajā amatā bija no 1891. līdz 1918.gadam, un tāpat kā tēvs, arī Arnolds Rutkovskis bija studējis Tērbatas Universitātē.¹²⁸ Arnolds Rutkovskis Marijas pasludināšanas dienā (25.03.1891) baznīcā teica iesvētīšanas sprediķi, kurš līdz rudenim abās draudzēs darbojās kā mācītāja adjunkts, bet rudenī Arnolds Rutkovskis tika iesvētīts

¹²⁴ *Kalnamuižas un Penkules draudzes*. Latviešu avīzes, nr. 18, 01.05.1874

¹²⁵ *No Kalnamuižas Dobeles aprīņķī*. Latviešu avīzes, nr. 27, 04.07.1890

¹²⁶ *Kurzeme*. Latviešu avīzes, nr. 25, 20.06.1890

¹²⁷ *Kurzeme*. Latviešu avīzes, nr. 29, 21.07.1893

¹²⁸ Mācītājs Beldavs, K. „*Mācītāji, kas nāvē gāja*”, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010, 27.lpp

šajās draudzēs kā pilntiesīgs mācītājs.¹²⁹ Iepazīstoties ar dažādiem avotiem var atrast arī visai negatīvu informāciju par abiem mācītājiem Rutkovskiem. Abi mācītāji bijuši neganti naudas plēsēji, piemēram, mācītājs Ādolfs Rutkovskis kā Penkules mācītājs desmit gadus bija rausis naudu it kā priekš kapu zvana iegādes, un pagasta iedzīvotāji priekš kapu zvana bija sagādājuši tūkstošs rubļus, bet neviena mācītāja Rutkovska laikā zvans tā arī netika uzlikts.¹³⁰ Pagasta iedzīvotāji bija neizpratnē, kāpēc joprojām nav uzlikts kapu zvans, jo nauda bija sagādāta, un tāpēc galvenā naudas aizdevēja dēls Šenfelds centās panākt taisnību, un ar naudas kvītīm, kuras bija priekš kapu zvana, devās pie jaunā mācītāja.¹³¹ Taisnības meklēšana par kapu zvanu Šenfeldam sagādāja problēmas, jo tādā veidā bija ieguvis mācītāja nīšanu, un mācītājs kā vien varēdams centās Šenfeldam spītēt.¹³² Kapu zvans tā arī netika uzlikts, jo ilgu laiku mācītājs Rutkovskis prāvojās ar Šenfeldu, un jāpiemin arī tas, ka draudzes izglītotākā daļa ignorēja Penkules- Kalnamuižas mācītāju, pat bija tāds gadījums, ka kāds pagasta iedzīvotājs Rapa savus bērnus kristīt veda uz citu baznīcu.¹³³ Savā ziņā mācītāja Arnolda Rutkovska liktenis bija nežēlīgs. 1919.gada 27.februārī A. Rutkovski un viņa sešpadsmit gadu veco dēlu apcietināja un aizveda abus uz Jelgavas cietumu kā ķīlniekus¹³⁴, A. Rutkovskis cerēja, ka viņa draudze tam palīdzēs, bet tomēr draudze nepalīdzēja, vienīgi radnieki centās finansiāli palīdzēt, lai viņus atbrīvotu, bet tas viņiem neizdevās, un, kad Jelgavai tuvojas landesvēra pulki, 14.martā Jelgavas cietuma pagalmā tika nošauti 49 ķīlnieki to starpā arī A. Rutkovskis un viņa sieva.¹³⁵

Izveidojoties Latvijas Republikai (1918.18.11) radās laba situācija arī LELB izveidošanai, kas notika 1922.gadā un par pirmo LELB vadītāju Kārlis Irbe(1861.-1934.)¹³⁶ Šī jaunā institūcija par Penkules ev. lut. mācītāju nozīmēja Pēteri Gulbi, kurš bija trešais ilggadējais šīs draudzes mācītājs. Amatā no 1923.g. līdz 1939.gadam, tajā laika posmā bijis arī Tērvetes mācītājs no 1923.gada marta līdz 1927.gadam,vikārs Vecumnieku draudzē no 1928.gada līdz 1936.gadam.¹³⁷ Dzimis Turaidas pagastā 1892.gada 15.jūlijā,

¹²⁹ Ziņas no Penkules, Balss. Nr.14 03.04.1891.

¹³⁰ Beierbachs, K. „Dobeles revolucionārās cīņas 1905./06.g.” K/S Daile un darbs, Rīga, 1929, 15.lpp

¹³¹ Turpat, 15.lpp

¹³² Turpat, 15.lpp

¹³³ Turpat, 15.lpp

¹³⁴ Mācītājs Beldavs,K. *Mācītāji, kas nāvē gāja*, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010,27.lpp

¹³⁵ Mācītājs Beldavs,K. *Mācītāji, kas nāvē gāja*, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010, 28.lpp

¹³⁶ Talonens, J. ” *Baznīca Staļinisma žņaugos Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950.gadam*” Luterisma mantojuma fonds, Rīgā, 2009, 1.lpp

¹³⁷ Ķiploks, E. „*Dzimtenes draudzes un baznīcas*”, Latviešu ev.-lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 336.lpp

mācīties Sv. Jāņa biedrības diakonu mācību iestādē Rēvelē, tagadējā Tallinā¹³⁸. Mācītājs Pēteris Gulbis otrreiz iecelts par Penkules ev.-lut. draudzes mācītāju, sākot ar 1937.gada 1.janvāri, un reizē ar to atbrīvots no mācītāja pienākumiem Vecmuižas ev.- lut. draudzē.¹³⁹ Tā kā mācītājs P. Gulbis darbojās arī Jelgavas cietumā kā mācītājs un bija arī ticības mācības skolotājs dažās Jelgavas skolās, un nedzīvoja uz vietas savas draudzes robežās, tas sagādāja problēmas un baznīcas virsvalde draudzei uzdeva 6 mēnešu laikā ievēlēt jaunu mācītāju.¹⁴⁰ Par mācītāju Pēteri Gulbi informāciju vēl var iegūtu no laikraksta „Zemgales Balss” nr. 79. 06.04.1938, kur tiek aprakstīts tas, ka aprīļa sākumā mācītājs P.Gulbis svinēja 15 gadu darba jubileju, un viņu sveica Jelgavas cietuma kolektīvs, kas par savu mācītāju izsakās šādi: „mācītāju Gulbi Jelgavā un tās apkārtnē pazina kā cēlu un sirsnīgu draudzes ganu un sabiedrisko darbinieku”.¹⁴¹

Par nākamo Penkules baznīcas mācītāju Baznīcas virsvalde ieceļ Jelgavas vikāru Mārtiņu Stefenhāgenu. Jaunais mācītājs dzimis 1907.gadā Valgundes pagastā kā kalpa dēls, ieguvis izglītību dažādās skolās, kā arī ir mācīties komerczinātņu institūtā Rīgā, bet vēlāk pāriet uz Latvijas Universitātes matemātikas fakultāti, un 1930.gadā pāriet uz teoloģijas fakultāti, kuru pabeidz 1935.gadā.¹⁴² Vācu laikā penkulnieki no šī mācītāja atteicās, jo tika pierādīts, ka viņš sadarbojās ar nepareizajiem politiskajiem spēkiem, tādas runas par viņu paklīda jau pirmajā krievu valdīšanas laikā, tāpēc godos un citos gadījumos penkulnieki no viņa vairījās.¹⁴³ Pēc otrā pasaules kara M.Stefenhāgens atkal darbojās kā draudzes mācītājs.¹⁴⁴ Arī pēc tam, kad M.Stefenhāgens otrreiz kļuva par Penkules ev. lut. baznīcas mācītāju viņš draudzei neizraisīja nekādas simpātijas.

Valdis Mežezers bija piektais Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs, kurš amatā bija no 1942.gada līdz 1944.gadam. Bija dzimis Zaļenieku pagastā 1910.gada 24.janvārī un miris 1982.gada 6.junijā Šarlotē, Ziemeļkarolīnā ASV¹⁴⁵. Studējis teoloģiju Latvijas Universitātē, 1943.gadā aizstāvējis disertāciju „Mācītāja personība un darbs”, pēc tam kļuva par Penkules ev. lut. baznīcas mācītāju.¹⁴⁶ 1945.gadā devās trimdā uz Vāciju, kur arī aktīvi darbojas, pēc tam sāk dzīvot ASV, kur turpina mācīties teoloģiju, Tempļa

¹³⁸ Baznīcu un konfesiju departamenta ziņās, 1938. 30.11

¹³⁹ *Baznīcu Virsvaldes rīkojumi un ziņojumi, Paziņojums nr2907*. Svētdienas rīts, nr. 47. 15.11.1936. 875lpp.

¹⁴⁰ *Atzinības raksti par nopelniem evaņģēliskās baznīcas labā*. Jaunākās ziņas nr.229. 08.10.1938 15.lpp

¹⁴¹ *Mācītājs P.Gulbis- jubilārs*, Zemgales Balss, nr. 79, 06.04.1938, 6.lpp

¹⁴² *Jauns gans Penkules draudzē*, Zemgales balss, nr. 199, 30.05.1940. 3.lpp

¹⁴³ *Baznīca, tās zvaņi un mācītāji, no penkulnieka Eduarda Līča atmiņu klāsta*, Zemgale, 30.06.1998

¹⁴⁴ *Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans*. Zemgale, 30.01.1999

¹⁴⁵ „*Latvju enciklopēdija, 1962-1982, 3.sējums M-P*,” Galvenais redaktors Edgars Andersons, Amerikas latviešu apvienības, latviešu institūts ASV, 1987, 90.lpp.

¹⁴⁶ *Valdis Mežezers*. ALA žurnāls, nr. 26, 01.07.1979. 23.lpp

universitātē Filadelfijā iegūts maģistra grādu, bet Kanzasas teoloģijas universitātē iegūst doktora grādu.¹⁴⁷ 1941.gadā mācītājs V. Mežezers sāka strādāt par skolotāju Tērvetes pagasta pamatskolā, un gadu vēlāk strādāja arī Penkules skolā par skolotāju.¹⁴⁸ Penkules ev. lut. baznīcas mācītāju kļūst Valdis Mežezers 1942.gada 18.oktobrī introdukcijas svētkos, kad prāvests J. Strautmanis to iepazīstina ar draudzi.¹⁴⁹ Mācītājs V. Mežezers ir ne tikai teologs, bet arī pazīstams literārs. Tā kā mācītājs Valdis Mežezers bija ļoti literārs cilvēks, tad viņš ap sevi pulcināja daudz ievērojamus latviešu literātus, piemēram, vienā no viņa rīkotajiem dzejas vakariem Penkules ev. lut. baznīcā viesojās rakstnieks Anšlavs Eglītis.¹⁵⁰ Pat Penkules pagasta kultūras namā „Dailes” tika uzvestas divas mācītāja rakstītās lugas „Ziedēja ābele” un „Vasara Lauksētās”.¹⁵¹ Valdis Mežezers bija draudzē ļoti mīlēts mācītājs. Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs Valdis Mežezers bija ļoti tuvās attiecībās ar trešo Latvijas Valsts prezidentu Albertu Kviesi, kura dzimtā puse bija Tērvetes pagasts, kas robežojās ar Penkules pagastu, jāpiemin arī tas, ka Penkules pagastā atradās Kvieša vecāku lauku mājas, kur prezidenta kungs pavadīja vasaras. Savās atmiņās Valdis Mežezers par prezidentu Kviesi izsakās šādi: „Lielais valstsvīrs ar mākslinieka dvēseli un talantu vienmēr un visur radīja garīgu un latvisku gaisotni.”¹⁵² Mācītāja kungs pats atzīst, ka no bērna kājas ir apbrīnojis prezidentu Albertu Kviesi. Vēl V. Mežezers atceras, kā kopā ar prezidenta kungu ir devušies uz Penkules lielajiem Sēju kapiem, lai kopā noliktu ziedus pie prezidenta tēva kapa.¹⁵³ V.Mežezers vēl atceras, to ka 1943.gadā notika Vasarsvētku svētdienas pēcpusdiena Vecvagaros, sākumā notika rīta dievkalpojums, kas bija pārpildījies dievnamu ar daudz dievlūdžējiem arī prezidents A. Kviesis ar ģimeni bija šajā dievkalpojumā, kas bija paredzēts draudzes jauniešu iesvētīšanai.¹⁵⁴ Ir jāpiemin arī ne tikai jaukas atmiņas, bet arī skumjās atmiņas, jo mācītājs V. Mežezers atceras, ka 1944.gada 24. jūlijā pēc Vasarsvētku dievkalpojuma, vairākums penkulnieku, kas vien spēja devās bēgļu gaitās, jāpiemin tas, ka prezidenta A. Kvieša kundze ar vedeklu dēla Ērika dzīvesbiedri un mazmeitiņu bija sagatavojušās aizbraukt

¹⁴⁷ *Valdis Mežezers*. ALA žurnāls, nr. 26, 01.07.1979. 23.lpp

¹⁴⁸ „*Trimdas rakstnieki: autobiogrāfiju krājums 3.daļa*” virsredaktors Ermanis, P.; redaktors Plaudis, P., Kempten, Viļa Štāla apgāds, 1947, 165.lpp

¹⁴⁹ *Baznīcas ziņas*, nr. 29. 18.10.1942.

¹⁵⁰ *Baznīca, tās zvaņi un mācītāji, no penkulnieka Eduarda Līča atmiņu klāsta*, Zemgale, 30.06.1998

¹⁵¹ „*Trimdas rakstnieki: autobiogrāfiju krājums 3.daļa*” virsredaktors Ermanis, P.; redaktors Plaudis, P., Kempten, Viļa Štāla apgāds, 1947, 165.lpp

¹⁵² *Atminoties prezidentu Kviesi*, Latvija Amerikā, nr. 11, 13.03.1982.

¹⁵³ *Atminoties prezidentu Kviesi*, Latvija Amerikā, nr. 11, 13.03.1982

¹⁵⁴ *Atminoties prezidentu Kviesi*, Latvija Amerikā, nr. 11, 13.03.1982

kopā ar citiem penkulniekiem, bet pats prezidents ar citiem radiniekiem atradās Rīgā.¹⁵⁵ Tādas bija mācītāja Valda Mežezera atmiņas par savu novadnieku un prezidentu A.Kviesi.

Pēc tam, kad draudze atjaunojās un lēnā sāka savu darbību, īsu brīdi kā draudzes mācītāja darbojās Latvijas Universitātes Teoloģijas studente Zilgme Eglīte.¹⁵⁶ Ziņas par viņas darbību Penkules ev. lut. baznīcā nav atrodamas, vienīgi var atrast informāciju par to, ka viņa tiks nozīmēta par šīs baznīcas mācītāju, ja sekmīgi beigs studijas.¹⁵⁷ Pati Zilgme Eglīte labprāt pēc studiju beigšanas strādātu Penkules baznīcā kā mācītāja, bet viņa apzinās ka būtu jāmeklē papildus darbs, jo Penkules draudze ir maza, ka tā nespēj nodrošināt savu mācītāju ar kārtīgu samaksu par viņa kalpošanu.¹⁵⁸

Pašreizējais Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs ir prāvests Oskars Laugalis. Dzimis 1962.gada 22.februārī, ordinēts 1990.gada 6.janvārī, Dobeles draudzes loceklis un kā mācītājs kalpo Dobeles, Bukaišu- Sņiķeres un Penkules draudzēs.¹⁵⁹ Šobrīd prāvests O. Laugalis kopā ar Penkules draudzi ir, atjaunojuši baznīcas un draudzes darbību.

Mācītājam bija liela nozīme baznīcas un draudzes dzīvē, jo viņš bija tas, ka centās kopā saturēt draudzi, tai palīdzēt. Katrs mācītājs centās darīt savu darbu kārtīgi un pareizi, lai draudze viņu atcerētos arī pēc viņa aiziešanas prom no baznīcas un draudzes. Protams bija mācītāji, kas draudzes dzīvē bija darījuši daudz un bijuši arī tādi, kas ar darbu baznīcā un draudzē bija centušies palīdzēt sev, nevis draudzei. Kā arī ir bijuši tādi mācītāji kā Valdis Mežezers, kurš centās draudzes dzīvē vairāk ieviest kultūru, tāpēc viņš bieži vien rīkoja pasākumus, kuros piedalījās dažādi radoši cilvēki. Ir bijuši arī mācītāji, kas draudzei nav patikuši, tāpēc ka viņi bijuši negodīgi pret draudzi, vai atbalstījuši un sadarbojušies ar nepareizajiem politiskajiem spēkiem. Mācītājam baznīcas un draudzes dzīvē bija ļoti nozīmīga loma.

¹⁵⁵ *Atminoties prezidentu Kviesi*, Latvija Amerikā, nr. 11, 13.03.1982

¹⁵⁶ LELB Konsistorija, nr. 301, 13.07.1990

¹⁵⁷ LELB Konsistorija, nr. 302, 13.07.1990.

¹⁵⁸ *Teoloģijas studenti runā par nākotni*. Svētdienas rīts, nr.26, 11.07.1993. 5.lpp

¹⁵⁹ http://www.lalb.lv/lv_old/?ct=laugalis (skatīts 01.04.2016)

4. Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes dzīve

Bakalaura darba ceturtnā nodaļa tiks veltīta baznīcas un draudzes dzīvei. Baznīca nav tika vieta, kur iet lūgt Dievu un sūdzēt grēkus, bet tā ir vieta, kas viedo kopības sajūtu, apvieno cilvēkus vienā veselumā, rada drošības sajūtu tiem, kam tā ir nepieciešama. Šajā nodaļā un apakšnodaļas galvenokārt uzmanība tiks pievērsta baznīcas un draudzes kultūras un reliģiskajai dzīvei. Apakšnodaļas ir veidotas hronoloģiskā secībā par noteiktiem laika posmiem. Hronoloģiskā robežas šajā daļā ir no 1920.gada līdz pat mūsdienām. Trešā nodaļa ir sadalīta trīs apakšnodaļās: 1) 1920. līdz 1940.gadam, 2) 1940. līdz 1965.gadam, un 3) 1990. līdz mūsdienām. Izskatot dažādus avotus var iegūt informāciju par dažādiem notikumiem, kas ir norisinājušies Penkules ev. lut. baznīca un draudzes dzīvē. Jāpiemin arī tas, ka daudzi notikumi, kas notiek Penkules ev. lut. baznīcā ir skatāmi kopā ar Kalnamuižas draudzi, jo sākotnēji Penkules ev. lut. baznīca bija Kalnamuižas filiāle līdz 1927.gadam, kā arī jāpiemin tas, ka arī bieži viens mācītājs ir apkalpojis vairākas draudzes.

Pārsvarā var iegūt informāciju par mācītāju iecelšanu un atcelšanu no amata, par dažādiem kultūras pasākumiem, kas notikuši baznīcā, vai tos baznīcas draudze bija organizējusi, protams, tiek runāts arī par sēru ziņām par mirušiem draudzes locekļiem.

4.1. Baznīcas un draudzes dzīve no 1920. līdz 1940.gadam

Pirmā apakšnodaļa ir veltīta notikumiem, kas Penkules ev. lut. baznīcā un draudzē norisinājās pēc Pirmā pasaules kara līdz Padomju okupācijai, šīs nodaļas hronoloģiskās robežas ir no 1920.gada līdz 1940.gadam. Šajā apakšnodaļā tiks apskatīti gan notikumi, kas ir kopīgi ar Kalnamuižas draudzi, gan tādi notikumi, kas saistās vienīgi ar Penkules ev. lut. baznīcu.

Viena no kopīgajām lietām bija izveidojies Kristus jauniešu pulciņš, kura mērķis bija vest pie Kristus visus pagasta jauniešus.¹⁶⁰ Jauniešu pulciņā bija 20 draudzes locekļi. Šis pulciņš aktīvi piedalījās baznīcas un draudzes kultūras dzīvē, piemēram, tika rīkoti

¹⁶⁰ No Kalnamuižas un Penkules draudzēm. Svētdienas rīts, nr. 50, 09.12.1923

ticības atjaunošanas svētki, un jauniešu pulciņš izrotāja mācītāja muižu, šos svētkus draudze gaidīja ar nepacietību, jo bija paredzēti dažādi priekšnesumi no draudzes puses, daži dziedāja, citi spēlēja mūzikas instrumentus, bet draudzes mācītājs Pēteris Gulbis nolasiņa priekšlasījumu par „Katholicismu un protestantismu”¹⁶¹ Penkules ev. lut. baznīcas draudze, kad vien tā varēja centās rīkot dažādus pasākumus, kas būtu saistīti ar kultūru, tāpēc dažkārt Penkules pagasta izglītības biedrības „Darbs” telpās rīkoja vakarus ar teātra izrādēm un dejām.¹⁶² Draudze centās ne tikai kulturāli bagātināt draudzes dzīvi, bet tā centās arī atjaunot pašu baznīcu līdz tādām stāvoklim, kādā tā bija pirms kara, tāpēc baznīcas valde pieņēma lēmumu par to, ka jāieģādājas baznīcas un kapu zvani.¹⁶³

1925.gads Penkules ev. lut. baznīcas dzīve bija notikumiem bagāta. Nozīmīgs notikums bija tas, ka Penkules ev. lut. baznīcas draudze bija iegādājusies baznīcas zvanu, un tam par godu tika rīkoti svētki, kas notika 1925.gada 19.jūlijā.¹⁶⁴ Draudzes locekļi bija priecīgi, ka viņu dievnamam beidzot bija iegādāts zvans. Notika svētku dievkalpojums, kuru noturēja vietējais draudzes mācītājs Pēteris Gulbis¹⁶⁵, kā arī svētkus bija apmeklējuši Jelgavas prāvests Jānis Reinhards un garīgo lietu pārvaldes direktors mācītājs Kārlis Mīlenbahs.¹⁶⁶ Šajos zvana iesvētīšanas svētkos dievkalpojums iesākās ar pateicības dziesmu, runu teica arī Mīlenbaha kungs. Jaunais zvans baznīcas draudzei bija izmaksājis lielu summu 60,000 rubļu.¹⁶⁷ Draudze īpaši uz svētkiem bija pārkrāsojusi baznīcas sienas, dāmu komiteja bija nospodrinājusi logus un grīdu, kā arī draudze bija centusies skaisti izpušķot baznīcu.¹⁶⁸ Tas bija viens no nozīmīgākajiem notikumiem Penkules ev. lut. baznīcas dzīvē. Jā piemin arī tas, ka Penkules baznīcas mācītājs Gulbis centās rūpēties par visiem draudzes locekļiem, to pierāda tas, ka viņš vadīja garīgos atturības vakarus Penkules pagasta iedzīvotājiem.¹⁶⁹ Svarīgu informāciju par Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes dzīvi sniedz valdes apskats par 1925.gadu, ko ir sastādījis mācītājs P. Gulbis kopā ar baznīcas valdi. Šajā apskatā apraksta iepriekšējās baznīcas valdes un padomes darbību uzskaitot, kādus darbus tā bija veikusi: izdarīts baznīcas ārējais remonts, draudze ar lielām grūtībām bija atguvusi atpakaļ draudzes māju „Kēsteri”, kā arī reģistrēti visi

¹⁶¹ *No Kalnamuižas un Penkules draudzēm.* Svētdienas rīts, nr. 50, 09.12.1923

¹⁶² *Dzīmtene.* Latvis, nr. 929, 25.10.1924

¹⁶³ *Dzīmtene.* Latvis, nr. 891, 11.09.1924

¹⁶⁴ *No Penkules draudzes.* Svētdienas rīts, nr. 31, 02.08.1925

¹⁶⁵ Turpat, Svētdienas rīts, nr. 31, 02.08.1925

¹⁶⁶ *Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu.* Jelgava, 1926, 2.lpp.

¹⁶⁷ *No Penkules draudzes.* Svētdienas rīts, nr. 31, 02.08.1925

¹⁶⁸ Turpat, Svētdienas rīts, nr. 31, 02.08.1925

¹⁶⁹ *Atturības organizācijas.* Jaunā Balss, nr. 5-6, 15.02.1925

draudzes locekļi.¹⁷⁰ Vēl tiek uzskaitīti arī notikumi, kas notikuši baznīcā, bija noslēgtas 12 laulības. Notikuši 30 dievkalpojumi un viens dievkalpojums tika novadīts kapusvētku laikā¹⁷¹ Mācītājs pasaka paldies iepriekšējai baznīcas valdei pār tās ieguldīto darbu. Baznīcas valdes apskatā tiek arī apskatīts baznīcas finansiālais stāvoklis, kādi ir tās ienākumi un izdevumi. Šajā tabulā ir atspoguļots Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes finansiālais stāvoklis 1925.gadā.¹⁷²

Baznīcas ienākumi 1925.gadā		Baznīcas izdevumi 1925.gadā	
Veids	Summa (Ls)	Veids	Summa(Ls)
Baznīcas nodoklis no draudzes locekļiem	1566,78	Alga mācītājam	720
Rentes nauda par mācītāja muižas zemi	160	Alga ērģelniekam	130
Upuru naudas priekš baznīcas apkalpotājiem un palīdzības biedrībām	656, 29	Alga zvaniķim	80
		Baznīcas apkalpotājiem	73,88
No kapu svētkiem un priekšlasījumiem	181,35	Zvana iegādāšanas	1284
Par kapu vietām un apzvanīšanu	122	Kapu svētku izdevumi	33,70
Dažādi ieņēmumi	83,86	Baznīcas remonts	418,88
		Ceļa izdevumi, braucot uz sinodēm, Baznīcas virsvaldi, u.c.	201,50
		Kancelejas izdevumi	115,96

Tur ir uzskatīti veidi kā draudze iegūst naudu un kādām vajadzībām tā tiek tērēta. Nauda galvenokārt tiek izmantota baznīcas un draudzes vajadzībām. Apskatot arī citu gadu Penkules ev. lut. baznīcas valdes apskatus, var redzēt ka ļoti korekti tiek pārskatīts draudzes budžets, lai tā varētu izdzīvot. Tā kā šo finanšu pārskatu ir daudzi, tad pārējie tiks atspoguļoti bakalaura pielikumi, izņemot 1926.gada un 1927.gada finanšu pārskats, ka tiks atspoguļot tekstā.

Arī vēl 1926.gadā Penkules un Kalnamuižas draudzes rīkoja kopīgus pasākumus. Bija nodibinājusies biedrība „par Ticību un baznīcu”, kuras mērķis bija atļaut mācītājiem brīvi pulcināt un nodarbināt draudzes locekļus.¹⁷³ Par godu šai biedrībai mācītājs P. Gulbis rīkoja svētkus 1926.gada 1. augustā, tika aicināti svarīgi viesi- baznīcas virsvaldes loceklis mācītājs Teodors Grīnbergs, kurš diemžēl nevarēja ierasties, un mācītājs Ernests Stange

¹⁷⁰ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu. Jelgava, 1926, 2.lpp.

¹⁷¹ Turpat, 2.lpp.

¹⁷² Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu. Jelgava, 1926, 3.lpp.

¹⁷³ No Kalnamuižas un Penkules draudzēm. Svētdienas rīts., nr. 34 22.08.1926

no Rīgas.¹⁷⁴ Par baznīcas dzīvi informāciju var iegūt no baznīcas valdes apskata par 1926.gadu. Šo apskatu ir sastādījis Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs Pēteris Gulbis kopā ar baznīcas padomi. Tas galvenokārt sniedz ziņas par baznīcas garīgo, kultūras dzīvi, un tās finansiālo stāvokli. Šajā tabulā ir statistiskie dati par reliģiskajiem notikumiem, kas notikuši Penkules baznīcā 1926.gadā.¹⁷⁵

Reliģiskie notikumi Penkules ev. lut. baznīcā 1926.gadā	
Reliģiskais notikums	Skaits
Kristības	39
Laulības	20
Iesvētīšanas	26
Bēres	38
Dievkalpojumi	27
Kapu svētki	1

Penkules ev. lut. baznīcas draudzei nācās šķirties no draudzes skolotāja Jāņa Braukmaņa kunga, kurš lielā centībā kopā ar sava kora dalībniecēm svinīgos gadījumos kuplināja draudzes dievkalpojumus ar skaistām kora dziesmām.¹⁷⁶ Kā arī jāpiemin tas, ka 10. novembrī tika rīkota gleznu izstāde „Mārtiņš Luters kā ticības reformators un savas tautas bēglis”.¹⁷⁷ Baznīcā darbojās arī dāmu komiteja, kuras darbību baznīcas padome raksturoja kā aprobežotu un ka tās darbībā ir iestājies klusums, jo vienīgais ko viņas darīja bija rīkojušas 5.janvārī svētku eglīti pagasta un draudzes nespējniekiem.¹⁷⁸ Valde arī šajā apskatā lielu uzmanību pievērta baznīcas budžeta pārskatam. Baznīcas ienākumi 1926.gadā ir bijuši šādi:

atlikums kasē uz 1926.gada 1. janvāri 565, 11Lati, draudzes nodokļi pašas draudzes vajadzībām 998,97Ls, ienākumi no zemes un nekustamā īpašuma, kas nebija nodots mācītāja vai draudzes izmantošanai 760Ls, upura naudas un ziedojumi 399,05Ls, pagājušajā gadā saņemtie pabalsti un aizņēmumi 300Ls, un citi ienākumi 31Ls.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Turpat, Svētdienas rīts, nr. 34, 22.08.1926

¹⁷⁵ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 5.lpp

¹⁷⁶ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 5.lpp

¹⁷⁷ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 5.lpp

¹⁷⁸ Turpat, 5.lpp

¹⁷⁹ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 7.lpp

Savukārt baznīcas izdevumus 1926.gadā sastādīja šādas lietas: baznīcas vīns, dievmaize un sveces 63,12Ls, algas baznīcas darbiniekiem: a) mācītājam 720Ls, b) ērģelniekam 160Ls, bet ērģeļu minējs saņēma 30Ls, c) kapu sargam 80Ls, d) zvanītājam 31,50Ls, e) grāmatvedim 80Ls, kā arī lielas summas tika izmantotas baznīcas ēkas remontam 467,34Ls un draudzes ēku remontēšanai 434,22Ls, nauda tika izmantota arī ceļa izdevumu segšanai 137,36Ls, tika atmaksāti aizņēmumi 400Ls, un to procenti 18,70Ls, kā arī nauda tika izmantota, lai baznīcu apkurinātu un apgaismotu 139,80Ls, lai iegādātos baznīcas inventāru 45Ls, un baznīca kā arī citas ēkas, kas piederēja draudzei tika apdrošinātas pret uguni 29,64Ls, un nauda tika tērēta arī kancelejas vajadzībām 124,76Ls.¹⁸⁰

Pēc finanšu apskata var secināt, ka lielākoties visa nauda, kas piederēja baznīcai tika izmantota tās apsaimniekošanai.

1927.gads Penkules ev. lut. baznīcas un draudzēs dzīvē bija nozīmīgs ar to, ka bija pagājuši 5 gadi kopš mācītājs Pēteris Gulbis bija uzsācis darbu kā šīs draudzes mācītājs.¹⁸¹ Mācītājs atzīmē to, ka 11. martā viņš noturēja savu pirmo dievkalpojumu šajā draudzē, jo Penkules un Kalnamuižas draudžu pilnvarotie 1923.gada februārī P. Gulbi iesvētīja par abu draudžu kopējo mācītāju.¹⁸² P.Gulbis vēl min arī to, ka nedz viņam, nedz draudžu padomei nebija pieredzes draudzes darbībā, jo padomes bija jauns darba orgāns, īpaši tajās draudzēs, kuras bija izveidojušās pēc kara.¹⁸³ Šajā apskatā P. Gulbis raksturo savu darbību Penkules un Kalnamuižas draudzē, viņš teica bija grūti, jo viņš apkalpoja arī Jelgavas cietumu, un bieži vien nebija uz vietas savas draudzēs, tāpēc draudzes padome vēlējās noskaidrot vai viņš turpmāk strādās par Penkules un Kalnamuižas mācītāju vai arī viņam bija jāmeklē jauns darbs.¹⁸⁴ Bet 1926. gada valdes apskatā mācītājs P.¹⁸⁵ Gulbis atvainojas draudzei par to, ka viņš nav pildījis kārtīgi savus pienākumu, jo strādājot 2 mācītāju darbu nav iespējams visām draudzēm pievērst pienācīgu vērību, tāpēc katrai draudzei bija jāsamierinās ar mazumiņu.¹⁸⁶ Baznīcas valde apskatā bija apkopojusi informāciju par draudzes garīgo dzīvi- baznīcā bija noturēti 28 dievkalpojumi, 2 dievkalpojumi bija noturēti Bēnē, bija notikuši kapu svētki Sēju un Krūškalnes kopas¹⁸⁷, kā arī bija notikušas divas Bībeles stundas un 57 priekšlasījumi.¹⁸⁸ Penkules draudzē

¹⁸⁰ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 8.lpp

¹⁸¹ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 4.lpp

¹⁸² Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 4.lpp

¹⁸³ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 4.lpp

¹⁸⁴ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 5.lpp

¹⁸⁵ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 8.lpp

¹⁸⁶ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1926.gadu, Jelgava, 1927, 6.lpp

¹⁸⁷ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 6.lpp

¹⁸⁸ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 11.lpp

1927.gadā bija kristīti 30 cilvēki, laulāti 21 pāris, iesvētīti 20 jaunieši un 25 apglabāti.¹⁸⁹ Draudzes dzīvē bija norisinājušies arī šādi pasākumi kā Sēju kapu svētki, kuros piedalījās īpašs viesis Lēdurgas- Turaidas mācītāja kungs Bertramas Feders,¹⁹⁰ bet 18.decembrī (IV adventē) no Penkules draudzes darbinieku rindām aizgāja līdzšinējais ērģelnieks Žvibuļa kungs, kurš ar lielu uzupurēšanos un pašai dziedātību Penkules draudzē kalpoja 4 ar pus gadus, tagad ērģelnieka pienākumus izpilda Šampiņa kungs no Jelgavas.¹⁹¹ Šajā apskatā var lasīt ziņas, ko ir sarakstījusi Penkules ev. lut. draudzes padome par savu darbību un baznīcas finansiālo stāvokli. Valde min to, ka draudze beidzot bija atguvusi „Ķesteru” mājās, kas skaitījās mācītāja māja, bet tas nozīmēja, ka draudzes padomei bija jāuzņemas lieli izdevumi, jo pēc Zemkopības ministrijas noteikumiem draudzes padomei bija jāatlīdzina iepriekšējam „Ķesteru” mājas īpašniekam par viņa uzcelto šķūni, un tas izmaksāja 2486,63Ls, turklāt bija arī pārbūvēts laidars- uzcelts jauns jumts, ielieti jauni griesti, un tas draudzei izmaksāja vēl 496, 92Ls.¹⁹² Tas draudzei sagādāja problēmas, jo draudzes rīcībā nebija tik daudz līdzekļu, tāpēc draudzei nācās aizņemties naudu no Valsts zemes bankas 800Ls, Penkules krājaizdevumu sabiedrībā 2000Ls un mācītājam netika izmaksāta alga par 1927.gadu 140Ls.¹⁹³ Valde sniedz pārskatu par baznīcas finansiālo stāvokli. Baznīcas ienākumi bija: atlikums kasē uz 1927.gada 1. janvāri 116,56 Ls, draudzes nodokļi pašas draudzes vajadzībām 1335,61 Ls, ienākumi no zemes un nekustamiem īpašumiem, kas nav nodoti mācītāja un citu baznīcas darbinieku lietojumā 630 Ls, upura naudas un ziedojumi pašas baznīcas un draudzes vajadzībām 162,30 Ls un pagājušā gadā saņemtie pabalsti 2500 Ls.¹⁹⁴ Savukārt baznīcas izdevumi bija šādi: baznīcas vīns, dievmaize un sveces 35,30 Ls, algas baznīcas darbiniekiem: mācītājam 860 Ls, ērģelniekam 174,98 Ls, zvanam un kapu sargam 80 Ls alga, bet par zvanīšanu pienācās 25,25 Ls, tālākie izdevumi bija saistīti ar dažādām instancēm Baznīcas virsvaldei 62, 25 Ls, kā arī dažādiem remontdarbiem: a) Ķesteru māja un saimniecības ēka 496, 92 Ls, b) Ķesteru mājas uzbūvētā šķūņa atmaksa 2486,83 Ls, citi baznīcas izdevumi bija tādi kā: procenti par aizdevumiem un nodokļu nomaksa 429,93 Ls, ceļa izdevumi 32 Ls, apkurināšana un apgaismošana 124, 46 Ls, baznīcas un citu ēku apdrošināšana pret uguni 28,64 Ls, kancelejas un dziesmu lapiņas 148, 22 Ls, un dažādi citi izdevumi.¹⁹⁵ Valdes

¹⁸⁹ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 11.lpp

¹⁹⁰ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 6.lpp

¹⁹¹ Turpat, 6.lpp

¹⁹² Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 7lpp

¹⁹³ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 4.lpp

¹⁹⁴ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 11.lpp

¹⁹⁵ Penkules ev. luteriskās baznīcas valdes atskats uz 1927.gadu, Jelgava, 1928, 12.lpp

apskats sniedz svarīgas ziņas par baznīcas dzīvi un draudzes darbību, lai baznīca būtu spējīga turpināt savu darbu arī vēlāk.

Penkules draudzes dāmu komiteja arī veicināja draudzes dzīves attīstību. Dāmu komiteja jau trīs gadus pēc kārtas Zvaigznes dienā pulcināja pagasta un draudzes nespējniekus uz svētku eglīti izglītības biedrības telpās, bija sapulcināti 69 sirmgalvji un grūtdieņi, kam tika pasniegtas dāvanas.¹⁹⁶ Tas parāda, ka draudze rūpējās par ikvienu cilvēku, kas dzīvo pagastā vai tas pieder pie draudzes vai nepieder.

Penkules ev. lut. baznīcas draudze nerīkoja tikai pasākumus, kas saistās ar reliģiskos dzīvi, bet tā rīkoja arī tādus pasākumus, kuros tiek godināti draudzes vai baznīcas darbinieki, piemēram, 1933.gada 13.augustā draudze pulcējās dievnamā, lai godinātu draudzes darbinieku, zvaniķi Jāni Ozolu, kurš baznīca kalpoja 50 gadus.¹⁹⁷ Jānis Ozols ne tikai bija labs zvaniķis, bet viņš apkopa arī pagasta kapsētas, tās viņš bijis kopis tik pat labi kā lielpilsētās.¹⁹⁸ Baznīca svētku laikā bija izpušķota krāšņi, jubilāru sveica draudzes mācītājs Pēteris Gulbis un draudzes locekļi.¹⁹⁹ Pēc svētku dievkalpojuma notika pusdienas, ko bija sarūpējušas draudzes dāmu komiteja kopā ar baznīca padomi, pusdienu laikā jubilāram tika pasniegtas daudz dāvanu, īpaši jāatzīmē tas, ka jubilārs saņēma dāvanu no valsts prezidenta Alberta Kvieša²⁰⁰, jo prezidenta kungs jubilāru bija pazinis no jaunības dienām. Jāpiemin arī tas, ka baznīca tika arī svinētas pagasta iedzīvotāju kāzas, vienas no ievērojamākām bija 1934.gada 6.janvārī svinētās laulības, jo tajās laulājās Penkules pagasta iedzīvotāja Milda Veilande ar bijušo Latvijas smagsvara boksa meistaruru Žani Dzeni.²⁰¹

Īpaši notikumi baznīcas un draudzes dzīvē norisinājās arī 1935.gadā. Penkules ev. lut. baznīca norisinājās lieli svētki, jo 1935.gada 22.septembrī no jauna tika iesvētīta baznīca un jaunā altārglezna, ko bija gleznojis mākslinieks Atis Grunde.²⁰² Baznīca uz svētkiem bija ļoti grezni izrotātā, jo tajos piedalījās pat Alberts Kviešis²⁰³ ar ģimeni, Dobeles iecirkņa prāvests Jānis Strautmanis, kurš teica svētku runu, un kaimiņu draudžu mācītāji.²⁰⁴ Mācītājs P.Gulbis visiem sanākušajiem viesim sniedza pārskatu par baznīcas

¹⁹⁶ *No Penkules draudzes*. Svētdienas rīts, nr. 5, 29.01.1928

¹⁹⁷ *Penkule*. Svētdienas rīts, nr. 38, 17.09.1933

¹⁹⁸ *Penkule*. Svētdienas rīts, nr. 38, 17.09.1933

¹⁹⁹ Turpat, Svētdienas rīts nr. 38, 17.09.1933

²⁰⁰ Turpat, Svētdienas rīts nr. 38, 17.09.1933

²⁰¹ *Sporta ģimenes hronikas*. Stadions, nr. 1, 08.01.1934.,6.lpp.

²⁰² *Valsts prezidents Penkules dievnama iesvētīšanā*. Latvijas Kareivis, nr. 217, 24.09.1935,1.lpp

²⁰³ Alberts Kviešis 1927.gadā Penkules pagastā nopirka vasarnīcu „Vecvagares”, kur bieži vien uzturējās vasarā, un viņš bija arī Penkules draudzes loceklis.

²⁰⁴ *Valsts prezidents Penkules dievnama iesvētīšanā*. Latvijas Kareivis, nr. 217, 24.09.1935,1.lpp

un draudzes vēsturi, pēc tam notika dievkalpojums, kurā piedalījās Penkules un Bēnes kori, bet ērģelnieka pienākumus šajos godos bija uzņēmis pildīt Alberta Kvieša dēls Viktors Kviešis.²⁰⁵ Pēc svētku dievkalpojuma svētku viesi devās uz pagasta ēku, kur notika svētku vakariņas. Tas, protams, bija īpašs mirklis Penkules pagasta iedzīvotāju dzīvēs, jo penkulnieki atkal varēja pulcināt savā dievnamā daudz cilvēkus. Jāatzīmē arī tas, ka baznīca tika rīkoti pasākumi, kas saistās ar militārām lietām, piemēram, 1936.gada 10.maijā bija paredzēti aizsargu svētki, ko ievadīs dievkalpojums Penkules baznīcā, bija paredzēts ka tajā piedalīsies Jelgavas aizsargu mācītājs J.Kundziņš un Penkules draudzes mācītājs Gulbis.²⁰⁶ Otrs notikums, kas saistījās ar aizsargiem un Penkules baznīcu un draudzi bija tas, ka Penkules aizsargu nodaļa 31.jūlijā rīkoja savā sporta laukumā Penkules baznīcas tuvumā teātra izrādi brīvā dabā, tika izrādīta Raiņa luga „Pūt vējiņi”.²⁰⁷ Kā arī jāpiemin tas, ka Penkules aizsargu nodaļa, nodeva svinīgu solījumu Penkules baznīcā, un tam par godu tika rīkots svētku dievkalpojums ko vadīja mācītājs Gulbis.²⁰⁸ Penkules draudze arī aktīvi darbojās rīkojot dažādus izglītojošus pasākumus, viens no tādiem pasākumiem, ko rīkoja Penkules draudze bija tējas vakars lauksaimniecības biedrības telpās, kopā ar Jelgavas Hercoga Pētera ģimnāzijas skolēnu dubultkvartetu, kas atskaņoja latviešu komponistu dziesmas un melodijas.²⁰⁹ Šāds pasākums parāda to, ka baznīcas draudze centās izveidot kulturālu vidi sev apkārt.

4.2. Baznīcas un draudzes dzīve no 1940. līdz 1965.gadam

Šajā apakšnodaļā tāpat kā iepriekšējā nodaļā tiks apkopota informācija par Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes dzīvi. Šīs nodaļas hronoloģiskās robežas ir no 1940. līdz 1965.gadam. Par šo laika posmu pārsvarā informāciju varēja iegūt no LELB arhīva materiāliem, kas sniedza statistiskas ziņas par baznīcas finansiālo stāvokli.²¹⁰

1940.gads Penkules ev. lut baznīcas un draudzes dzīvē ir gan ļoti skumjš, gan darbīgs gads. Skumjās ziņas, kas saistās ar to, ka draudzei nācās atvadīties no tās ilggadējā draudzes priekšnieka Viļa Vintera, kurš draudzes dzīvē bija ieguldījis ļoti daudz darba.²¹¹

²⁰⁵ *Valsts prezidents Penkules dievnama iesvētīšanā*. Latvijas Kareivis, nr. 217, 24.09.1935,1.lpp

²⁰⁶ *Aizsargu svētki Penkulē*, Latvijas Kareivis, nr. 87, 18.04.1936. 2.lpp

²⁰⁷ *Aizsargu sarīkojums*, Zemgales Balss, nr. 165, 26.07.1938, 4.lpp

²⁰⁸ *Penkules aizsargu svinīgais solījums*, Zemgales Balss, nr. 214, 21.09.1938. 3.lpp

²⁰⁹ *Penkules draudzes sarīkojums*, Zemgales Balss, nr. 88, 20.04.1939. 2.lpp

²¹⁰ Skatīt pielikumā Penkules ev. lut. baznīcas finanšu pārskatu.

²¹¹ *Penkulē*. Zemgales Balss, nr. 54, 06.03.1940

Pārmaiņas piedzīvo arī Penkules baznīcas valdes vadība, jo Baznīcas virsvalde par Penkules baznīcas draudzes priekšnieku iecēla Alfrēdu Rozenbergu, baznīcas valdē tika iecelti Alfrēds Brikmanis un Alfrēds Skudra, bet baznīcas padomē Alfrēds Ozols, Jānis Skudra un Rūdolfs Ginters,²¹² tie visi bija Penkules pagasta iedzīvotāji. Kā arī būtu jāuzlavē Penkules draudzes dāmu komiteja un draudzes locekļi, kuri ar īpašu vērību ir uzkopuši pagasta kapsētas, rīkojot talkas.²¹³ Kā arī pēc kapsētas sakopšanas Sēju kapos notika kapu svētki, kuros piedalījās mācītāji Mārtiņš Stefenhāgens un Pēteris Gulbis.²¹⁴ Nākamais skumjais gadījums bija tas, ka nācās apglabāt kara gaitā kritušo Aleksandru Puzi, kuru no pagaidu atdusas vietas Penkules draudzes Krūškalnes kapos izveda mācītājs Stefenhāgens ar palīgu Forstmani.²¹⁵

Nozīmīgs fakts ir tas, ka 1942.gadā tika iecelts jauns Penkules ev. lut. baznīcas mācītājs Valdis Mežezers,²¹⁶ kurš bija labās attiecībās ar rakstnieci Zentu Mauriņu,²¹⁷ jo viņa pat bija ieradusies uz svētkiem, kad Mežezers tika iecelts par Penkules baznīcas mācītāju. Jāpiemin arī šāda sēru ziņa, ka Penkules draudze Sēju kapos apbedīja Baltijas celulozes fabrikas (Slokā) viceprezidentu Vilhelmu Zemīti, garīgo izvadīšanu vadīja mācītājs Valdis Mežezers.²¹⁸ Penkules draudzes nācās šķirties arī no tās valdes sekretāra Alfrēda Brīvkalna, kas draudzē darbojās jau no 1926.gada, kapsēta bija pilna pavadītāju, mācītājs Mežezers teica skaistu atvadu runu, un uz kapu kopiņas tika nolikti skati vainagi no draudzes padomes, draudzes valde, dāmu komitejas, un arī bija vainags no bijušā prezidenta Alberta Kvieša.²¹⁹ Vēl 1944.gadā Penkules ev. lut. baznīcas draudze bija izremontējusi savu baznīcu, kā arī nesen draudze bija pabeigusi ierīkot elektrisko apgaismojumu, un vēl jāpiemin, ka mākslinieks Ventaskrasts dievnamam altārim bija izgatavojis divus lielus svečturus latviskā stilā no bērza koka.²²⁰ Penkules draudzes sieviešu komiteja un mācītājs Valdis Mežezers bija savākšu lielāko daļu naudas, kas bija paredzēta baznīcas remontam, kā arī sieviešu komiteja rūpējās par ievainoto karavīru apdāvināšanu un to apmeklēšanu lazarētēs Jelgavā un Rīgā.²²¹ Sieviešu komiteja rūpējās

²¹² *Baznīcas virsvalde*. Svētdienas Rīts, nr. 16, 14.04.1940, 134.lpp

²¹³ *Uzkopj svētkiem kapus*. Zemgales Balss, nr. 148, 04.07.1940

²¹⁴ Turpat, Zemgales Balss, nr. 148, 04.07.1940

²¹⁵ *Dusiet, Jūs varoņi!* Nacionālā Zemgale nr. 40, 14.08.1941

²¹⁶ *Penkules draudzē*. Baznīcas ziņas, nr. 29. 18.10.1942.

²¹⁷ *Rakstniece Dr. Phil. Zenta Mauriņa*. Daugavpils vēstnesis, nr. 214, 16.09.1942

²¹⁸ *Aizsaules ceļā*. Tēvija, nr. 243, 16.10.1943. 3.lpp.

²¹⁹ *Miris Penkules draudzes darbinieks*. Baznīcas ziņas, nr. 20, 07.05.1944

²²⁰ *Penkules draudze*. Baznīcas ziņas, nr. 3, 16.01.1944

²²¹ *Penkules draudze*. Baznīcas ziņas, nr. 16. 09.04.1944

arī par draudzes kultūras dzīvi, tāpēc tās rīkoja pasākumu, kurā piedalījās vācu mākslinieki Roberts Kuss un Karls Fībichis, kuri spēlēja dažādus mūzikas instrumentus.²²²

Pēc Otrā pasaules kara par Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes mācītāju kļuva Mārtiņš Stefenhāgens, kurš jau vienu brīdi bija strādājis par šīs draudzes mācītāju. Viņa darbība iesākās ar to, ka bija jāsakārto baznīcas un draudzes finansiālā dzīve. Stefenhāgens rakstīja lūgumu baznīcas virsvaldei, lai tā atbrīvotu Penkules draudzi no iemaksām virsvaldei, jo sakarā ar baznīcas remontu un ērģeļu būvi draudze bija palikusi parādā 1500 rubļus.²²³ Par draudzes un baznīcas dzīvi 1940. līdz 1965.gadam pārsvarā ziņas sniedz LELB arhīva materiāli, un tajos sniegtās ziņas sniedz pārskatu par draudzes finansiālo stāvokli, kā arī par to, kas tiek lemts valdes sēdēs. Arī 50.gados draudzei bija finansiālas problēmas, un tā vēl reiz griezās pie Baznīcas virsvaldes ar lūgumu mazināt, draudzes maksu, kas bija 500 rubļus uz zemāku summu, jo draudzei nebija tādas naudas, un baznīcai bija nepieciešamas remonts.²²⁴

Vēlākos gados baznīcas un draudzes dzīvē notikuši tikai nedaudz notikumi, par kuriem bija saglabājušās ziņas. Galvenokārt tika runāts par to, ka Penkules draudzi neapmierina tās mācītājs Mārtiņš Stefenhāgens. Draudzes locekļi pat rakstīja Dobeles prāvesta iecirknim, ka draudze vēlas savu pastāvīgu mācītāju, lai tas būtu uz vietas, jo Stefenhāgens bieži vien daudzo amatu dēļ nav mūsu draudzi pietiekami labi apkalpojis, un draudze ar šādu apkalpošanu nav apmierināta.²²⁵ Draudze šajā lūgumā par viņa darbību izsakās šādi: „Netika noturēti pietiekami daudz dievkalpojumi, tie tika noturēti reti, tāpat nav neviens, kas palīdzētu iesvētāmajiem draudzes locekļiem sagatavoties iesvētei, kā arī nav cilvēks, kas izvadītu mirušos uz kapiem.”²²⁶ Tāpēc izteica velmi pēc cita mācītāja, un pat izvirzīja savu kandidātu- Mārtiņu Ozoliņu no Jelgavas rajona Vircavas ciema, un draudze lūdz šim Ozoliņam noturēt mēģinājuma sprediķi Penkules baznīcā nākamajā dievkalpojumā 20.maijā.²²⁷ Saistībā ar šo 20.maijā 1956.gadā notikušo dievkalpojumu Penkules draudzes priekšsēdētājs Jānis Ozols rakstīja arī Evaņģēliski luteriskās baznīcas virsvaldei Rīgā ziņojumu par dievkalpojuma norisi un par mācītāja Stefenhāgena attieksmi

²²² *Penkules draudze*. Baznīcas ziņas, nr. 16. 09.04.1944

²²³ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239(Ev. lut. Penkules draudze 1946.gada 31.decembrī lūgums Baznīcas virsvaldei Rīgā)

²²⁴ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev. lut. draudzes padome Ev. lut. Baznīcas virsvaldei. 1954.gada 26. janvārī.)

²²⁵ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239(Dobeles iecirkņa prāvestam, 1956.gada 2.maijā)

²²⁶ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239(Dobeles iecirkņa prāvestam, 1956.gada 2.maijā)

²²⁷ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239(Dobeles iecirkņa prāvestam, 1956.gada 2.maijā)

pret mācītāja amata kandidātu Ozoliņu un Penkules draudzi. Stefenhāgens uz dievkalpojumu ieradās jau laicīgi 12:00, un priekšsēdētājs Ozols ar abiem diviem mācītājiem sāka runāt par noturamā dievkalpojuma kārtību, bet Stefenhāgens bija ļoti atturīgs.²²⁸ Vēl ir jāpiemin tas, ka tajā brīdī Ozols runāja ar abiem mācītājiem pie viņiem pienāca divi cilvēki, kas izteica velmi, lai viņiem pasniegtu svēto vakarēdienu, viens no viņiem bija vecs kungs draudzes loceklis, ko labi pazina pats priekšsēdētāja kungs, bet otra bija sieviete, kas nepiederēja pie draudzes.²²⁹ Priekšsēdētāja kungs centās pārliecināt sievieti, ka viņai vajadzētu nokārtot visas saistības, lai viņa varētu kļūt par draudzes locekli, bet mācītājs Stefenhāgens atbildēja, ka nevarot liegt šai kundze svēto vakarēdienu, lai gan viņa nav draudzes locekle.²³⁰ Tāpat Ozols raksta, ka Stefenhāgens bieži vien daudziem neprasa vai viņi pieder pie draudzes vai nē, un tāpat laulā, pat iesvēta tos, tāpēc Ozolam un Stefenhāgena bijušas nesaskaņas šajā jautājumā.²³¹ Saistībā ar notikušo dievkalpojumu mācītājs Stefenhāgens nevēlējās sadarboties ar mācītāju Ozoliņu. Pēc dievkalpojuma Stefenhāgens pārmeta draudzes priekšsēdētājam Ozolam par to, ka Ozols nesazinoties ar mācītāju Stefenhāgenu, Baznīcas virsvaldei tika iesniedzis lūgums pēc pastāvīga mācītāja, un uzreiz Stefenhāgens sasauca padomes sēdi, kurā piedalījās cilvēki, kuri nebija ievēlēti iepriekšējā draudzes padomē, un šiem cilvēkiem mācītājs teica, ka: „Priekšsēdētājs Ozols mācītāja amatā gribot ielikt savu attālu radnieku, kurš vēl nav ordinēts, un viņš nevarēsot pildīt pienācīgi pildīt mācītāja pienākumus, un draudze vadībā būs vēl sliktākā stāvoklī nekā tā esot šobrīd.”²³² Stefenhāgens atklāti zobojās par Ozolu, teica, ka viņš ir kaitīgs draudzē un tika atcelts no priekšsēdētāja amata, pat sekoja jauna padomes priekšsēdētāja vēlēšanas, un visu darbu darīja pats mācītājs Stefenhāgens.²³³ Izpētot šo priekšsēdētāja Ozola rakstīto ziņojumu Baznīcas virsvaldei, var redzēt ka draudzei nav paticis mācītājs Stefenhāgens.

²²⁸ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

²²⁹ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

²³⁰ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

²³¹ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

²³² LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

²³³ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),aparaksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijā)

4.3. Baznīcas un draudzes dzīve no 1990. līdz mūsdienām

Trešā apakšnodaļa ir veltīta laika posmam no 1990. līdz mūsdienām. Atjaunojoties Latvijas neatkarībai parādījās iespēja ka varētu atjaunot Penkules ev. lut. baznīcu un tās draudzi. Šajā nodaļā vairāk tiks runāts tieši par pašas baznīcas atjaunošanas darbiem, bet ir jāpiemin arī citi gadījumi, jo tiek runāts arī par draudzes locekļiem, kas atrodas trimdā, piemēram, laikrakstā „*Austrālijas latvietis*” var lasīt šādu sēru ziņu, ka mūža gaitās ir 90 gadu vecumā bija aizgājusi Paulīne Olga Sakne, kas bija dzimusi 1906.gada 25.novembrī Jelgavas apriņķa Penkules pagasta Lieldrēģeļos, viņai bija nozīmīga loma baznīcas attīstībā, jo viņa bija izveidojusi Penkules draudzes kristīgo pulciņu un to vadījusi.²³⁴ Ir arī daudzi citi periodiskie raksti, kas veltīti mirušajiem Penkules draudzes locekļiem, kuri bija devušies trimdā.

Par nozīmīgu notikumu Penkules ev. lut. baznīcās un draudzēs dzīvē bija 1994.gads, kad baznīca tika atdota atpakaļ draudzei, lai tā varētu to atjaunot.²³⁵ Šajā laikā pamazām tika sakārtota baznīca un tās apkārtnē, draudzes priekšnieces Ilzes Kukšas dēls arhitekts Jānis Kukša pēc bildēm bija izstrādājis projektu, lai baznīcu atjaunotu tādu, kāda tā bija.²³⁶ 1998.gada 25.decembrī baznīca notika svētku dievkalpojums, jo tika iesvētīts baznīcas zvans, šo svētku ceremoniju vadīja Dobeles ev. lut. baznīcas mācītājs Oskars Laugalis,²³⁷ kurš apkalpo arī Penkules ev. lut. baznīcu kā tās mācītājs, šis pasākums gan draudzei, gan pagasta iedzīvotājiem nozīmēja ļoti daudz, jo baznīca beidzot atkal tika uzposta un tā varēja veikt savu darbu, pulcināt cilvēkus kopā, kā arī var teikt, ka šis notikums draudzei bija kā Ziemassvētku dāvana. Arī vēl 1999.gadā baznīca norisinās nelieli atjaunošanās darbi, ko veica draudze kopā ar draudzes priekšnieci Ilzi Kukšu un viņas ģimeni. Šajos atjaunošanās darbos piedalās ne tika pagasta iedzīvotāji, bet palīdzību sniedza arī citi, piemēram, Rīgas akciju sabiedrības „Torņi un autoceļu uzņēmums UBAK”, un Šveices protestantu draudzes biedrs Zigismunds Imobersteks, kurš ziedoja naudu jaunām baznīcas durvīm.²³⁸

2008.gada vasarā Penkules baznīcas zāle bija ļoti sliktā tehniskā stāvoklī, bet pateicoties LELB virsvaldei un draudzes uzņēmībai, jau vasaras beigās SIA „Pastorāts” veica baznīcas zāles sienu krāsojuma atjaunošanu un altāra pārvietošanu, bet pati draudze

²³⁴ *Ticība un cīņa, Elmāra Zaļuma piemiņas vārdi Paulīnei Saknei.* Austrālijas Latvietis nr. 2332, 16.08.1996

²³⁵ *Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans.* Zemgale. 30.01.1999, 3.lpp

²³⁶ *Zvans atkal mājās.* Zemgales ziņas. 24.12.1998

²³⁷ *Zvans atkal mājās.* Zemgales ziņas. 24.12.1998

²³⁸ *Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans.* Zemgale, 30.01.1999, 3.lpp

saviem spēkiem veica grīdas krāsošanas darbus.²³⁹ Savukārt 2009.gadā Penkules draudze centās realizēt projektu, kas palīdzētu ierīkot un apsildīt draudzes telpas, jo apkures neesamība bija lielākā tehniskā problēma,²⁴⁰ kas aukstajos rudens uz ziemas, kā arī pavasara mēnešos apgrūtināja draudzes darbību, jo notika maz dievkalpojumi, un tie nebija apmeklēti, jo aukstajā laikā nebija iespējams uzturēties. Tika izstrādāts projekts „Apkure Penkules baznīcai”, kurš ar apsildes elementu palīdzību radīt siltumu dievnama apmeklētājiem, nevis lieki apsildīt pašu telpu.²⁴¹ Šī projekta vadītājs Edgars Bukavs norādīja to, ka baznīcas ir viens no lielākajiem izaicinājumiem apkures sistēmas iekārtošanā, jo baznīcas ir tās ēkas, kas sākotnēji bija celtas bez apkures sistēmas, un tas apgrūtina šādu darbu.²⁴²

Šobrīd draudzē notiek mazliet mazāk notikumu, kā tas bija laikā no 1920. līdz 1940.gadam, jo Penkules pagastā ekonomisko stāvokļa dēļ ir samazinājies iedzīvotāju skaits, un līdz ar to arī draudzes locekļu skaits ir mazs. Bet tomēr pateicoties bijušai draudzes priekšniecei Ilzei Kukšai un viņas ģimenei Penkules pagasta iedzīvotāji var atkal izmantot savu dievnamu, kā reliģiskās dzīves telpu.

²³⁹ <http://www.baznicekas.lv/?&s=1253462232&fu=read&id=4&ln=lv> (skatīts 01.04.2016)

²⁴⁰ Penkules draudze aicina atbalstīt baznīcas apkures projektu.
<http://www.lēlb.lv/lv/?p=news2arch&fu=sh&id=669&month=1&year=2009> (skatīts 01.04.2016)

²⁴¹ Penkules draudze aicina atbalstīt baznīcas apkures projektu.
<http://www.lēlb.lv/lv/?p=news2arch&fu=sh&id=669&month=1&year=2009> (skatīts 01.04.2016)

²⁴² Penkules draudze aicina atbalstīt baznīcas apkures projektu.
<http://www.lēlb.lv/lv/?p=news2arch&fu=sh&id=669&month=1&year=2009> (skatīts 01.04.2016)

Secinājumi

Pats Penkules pagasts ievērojams ir to, ka tanī atrodas neliels skaits kultūrvēsturisko pieminekļu, bet tomēr tāpat daudzi pagasta iedzīvotāji nezin sava pagasta vēsturi un tās vērtības, kas atrodas pagastā. Pat pagasta pašvaldība nedara neko, lai saglabātu kultūrvēsturiskās pagasta vērtības, briesmīgā stāvoklī atrodas arhitektūras pieminekļi, bet ir arī tādas ēkas, kas ir saglabājušas labāk, jo tās tiek izmantotas un apsaimniekotas. Arī arheoloģiskie pieminekļi ir salīdzinoši daudz postīti dažādu darbu veikšanas procesā, bet toties par tiem var iegūt informāciju no dažu arheologu darbiem, kas tos ir pētījuši.

Penkules draudzes vēsturē sākuma ir skatāma kopā ar tuvējo Kalnamuižas draudzi, jo Penkules draudze bija pārāk maza, lai tai būtu savs pastāvīgs mācītājs, kaut gan pagasta teritorijā atradās baznīca, tajā nebija iespējams uzturēties, tāpēc penkulnieki devās uz Kalnamuižu.

Penkules ev. lut. baznīca ir vietējas nozīmes arhitektūras piemineklis, kas savā pastāvēšanas laikā daudz, ko pieredzējis. Baznīca celta 1691.gadā, bet 1865.gadā bija celta jauna baznīca, jo iepriekšējā bijusi tādā stāvoklī, ka tur nav bijis iespējams uzturēties iekšā. Arī jaunuzceltajā baznīcā laika gaitā tika veiktas nelielas pārbūves. Līdzīgi kā citi dievnami, tad arī Penkules ev. lut. baznīca padomju gados pārtrauca savu darbību un tika slēgta ciet, bet tai tomēr bija labāks liktenis par „bēdu māsām” citām baznīcām, kurās tika ierīkotas minerālmēslu noliktavas, tur tika ierīkota sporta zāle, kas tikai daļēji izpostīja baznīcas interjeru. Arhitektūras ziņā baznīca ir vienkārša, kā arī sākumā tās interjers bija skaits, bet, laikam mainoties, baznīcas interjers ir palicis vienkāršs, un lielākā daļa no baznīcas inventāra, kas baznīcā atradās pirms pārmaiņām ir iznīcinātas vai atrodas citur. Baznīcas draudze tāpat kā baznīca ir piedzīvojusi daudz, sākumā tā bija salīdzinoši lielā skaitā, bet tad sarukusi un pat beigusi savu darbību. Pašlaik draudze savu darbību ir atsākusi, bet tā ir neliela, jo daudzi pagasta iedzīvotāji ir aizbraukuši prom no pagasta.

Penkules pagasta iedzīvotāji var lepoties, ka to pagastā atrodas šī baznīca, kas laika gaitā ir piedzīvojusi daudz ko, un ir saglabājusies pieklājīgā izskatā, un ka tā turpina darboties kā baznīca. Cik zināms, Penkules ev. lut. baznīca ir vienīgā no apkārtējām mazajām baznīcām, kas līdz mūsdienām ir saglabājusies un ir atvērta cilvēkiem, jo citas vai nu ir sabrukušas, vai pat pamestas. Iemesls kādēļ tā ir saglabājusies līdz mūsdienām ir

tas, ka draudze par to ir rūpējusies un arī tas, ka tā tika izmantota arī padomju gados kaut vai par sporta zāli, nevis par kādu noliktavu, kas pilnībā būtu izmanījusi baznīcas izskatu.

Izpētot literatūru par Penkules ev. lut. baznīcu var secināt, ka informācija ir vispārēja, kas sevī ietver ziņas par baznīcas celšanas procesu, kas un kad tā bija celta, kas ar to noticis un vai tā pastāv arī šobrīd. Periodiskie izdevumi vairāk sniedz informāciju par notikumiem, kas risinājušies baznīcā, ko kādā konkrētā laikā bija darījusi Penkules draudze. Ir pieejami materiāli, kas atspoguļo draudzes finansiālo stāvokli noteiktos darbības gados.

Nozīmīga loma baznīcas un draudzes dzīvē bija arī tās mācītājam, kas to apkalpoja, jo mācītājs bija tas, kurš centās kopā saturēt draudzi, tai palīdzēt. Izskatot informāciju par Penkules ev. lut. baznīcas mācītājiem var teikt, ka ir bijuši dažādi mācītāji gan labi, gan slikti. Pozitīvi vērtējami mācītāji bija Pēteris Gulbis, kurš Penkules baznīca kalpoja no 1923.g. līdz 1939.gadam, un Valdis Mežezers, kurš amata pienākumus pildīja no 1942.g. līdz 1944.gadam, un pašreizējās mācītājs Oskars Laugalis, kurš kopā ar Penkules draudzi ir atjaunojis dievnamu līdz tādām stāvoklim, ka tajā atkal notiek dievkalpojumi un citi pasākumi. Negatīvi vērtējami mācītāji bija Ādolfs (Penkules draudzē kalpoja no 1848.g. līdz 1890.gadam) un Arnolds Rutkovski (amatā bija no 1891.g. līdz 1918.gadam), tēvs ar dēlu, kuri esot bijuši negodīgi pret draudzi saistībā ar naudas lietām, kas bija vajadzīgas priekš baznīcas un kapu labiekārtošanas, un arī mācītājs Mārtiņš Stefenhāgens, kurš Penkules draudzes gans bija no 1939.g. līdz 1941.gadam, un arī pēc Otrā pasaules kara Stefenhāgens atkal pildīja Penkules draudzes gana pienākumus no 1946.g. līdz 1964.gadam, kad draudze beidzas savu darbību. Jau pirmajā viņa kalpošanas laikā draudzei viņš neizrādīja nekādas simpātijas, jo viņš vācu okupācijas laikā sadarbojās ar krieviem, un draudze no viņa attiecās, bet otrajā kalpošanās laikā mācītājs Stefenhāgens neesot pildījis evaņģēliski luteriskās baznīcas Satversmes nolikumu, tas izpaudās tā, ka apkalpoja arī tos cilvēkus, kas nepiederēja pie Penkules draudzes. Draudzes locekļi atkal griežas pie Baznīcas virsvaldes ar lūgumu pēc cita mācītāja. Stefenhāgens pat pret draudzes locekļiem bija izturējies visai nelabvēlīgi.

Penkules ev. lut. baznīcas un draudzes dzīvē bija salīdzinoši bagātīga. Notikuši pasākumi, kas saistās tieši ar baznīcu tās remontu un iesvētīšana, kā arī notikumi, ko rīkojusi baznīcas draudze, un reliģiskā satura notikumi. Informāciju par šiem pasākumiem galvenokārt var iegūt no dažādiem laikrakstiem, kas atspoguļo baznīcas dzīvi. Apskatot noteiktu laika posmu var secināt, ka katrā gadā ir noticis, kāds notikums ar ko Penkules draudze var lepoties. Visvairāk notikumu baznīcā bija notikuši laikā no Latvijas valsts

izveidei līdz Otrajam pasaules karam, arī Padomju okupācijas laikā baznīca un draudze darbojās aktīvi, bet politisku, finansiālu apstākļu dēļ Penkules draudze bija spiesta uz laiku pārtraukt savu darbību. Draudze savu darbību atjaunojusi 1994.gadā, kad Latvija jau bija atguvusi savu neatkarību, šajā laikā draudze pamazām un ar savām finansēm centās atjaunot baznīcu. Izskatot visus materiālus par notikumiem baznīcā un draudzes dzīvē ar teikt, ka daudz notikumu ir saistīti tieši ar pašu baznīcu, jo tiek aprakstīts, ka baznīca ik pa laikam tiek atjaunota. Vēl daudz raksta par to, kā mainās baznīcas mācītāji, kā tos ieceļ vai atceļ no amata, un notikumi, kuros piedalās baznīcas mācītājs. Tiek uzskaitīt arī notikumi ar reliģisko saturu, piemēram, kristības, laulības, jauniešu iesvētīšana un bēres. Penkules ev. lut. baznīcas draudze arī bieži vien rīkoja pasākumus, kuri saistās ar kultūru, kā arī baznīca var lepoties ar to, ka tur bija viesojušies svarīgi cilvēki, garīgajā ziņā, valstiskajā ziņā un kultūras ziņā.

Bakalaura darba izstrādē tika noteikts uzdevums izveidot detalizētu Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas un draudzes vēstures apskatu, tas ir izpildīts. Ir izveidots apraksts, kas sniedz ziņas par Penkules baznīcas celšanas vēsturi, tās arhitektūru, mācītājiem, draudzes vēsturi un tās darbību. Izpētes darbību traucēja tas, ka grūti bija atrast informāciju par baznīcas un draudzes vēsturi, jo šī baznīca nav tik ļoti pētītā kā citas Latvijā esošās baznīcas, vēl var teikt, ka arī pat draudze nav īpaši pulējusies saglabāt, kādas liecības par tās izveidošanos un darbību. Salīdzinoši daudz informācijas varēja iegūt no Latvijas Evaņģēliski luteriskās baznīcas arhīva avotiem par 1944.līdz 1965.gadam. Darba autore ar šī darba izstrādāšanu vēlas pievērst Penkules pagasta iedzīvotāju uzmanību par sava pagasta vēsturi un kultūrvēsturiskajiem pieminekļiem, kas atrodas pagastā. Veicot šādu darbu, autore cenšas iepazīstināt arī citus ar Penkules baznīcas un draudzes vēsturi. Pēc autores domām veicot vairāk šādus, pētnieciskos darbus varētu labāk arī apzināt aizmirstos Latvijas kultūras pieminekļus, kuru liktenis bieži vien nav labs, jo nezina, kas tas ir, šis piemineklis var aiziet bojā.

Izmantotās literatūras saraksts

Avoti:

I Npublicētie avoti:

1. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumiem un izdevumiem 1944.gadā, 1945.gada 3.jūnijs)
2. LELB Konsistorija, fonds nr.1(Penkules ev. lut. draudze), apraksta nr.1, lietas nr. 239(Ev. lut. Baznīcas virsvaldei Rīgā, 1946. gada 20.maijs)
3. LELB Konsistorija, fonds nr. 1(Penkules ev.lut. draudze), apraksta nr. 1. Lietas nr. 239(Latvijas ev. lut. Baznīcas virsvalei Rīgā. 1946.gada 12.setpemis)
4. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Ev. lut. Penkules draudze 1946.gada 31.decembrī lūgums Baznīcas virsvaldei Rīgā)
5. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumu un izdevumiem 1947.gadā, 1948.gada 14.janvāris)
6. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes dzīvi un garīgo stāvokli 1947.gadā, 1948.gada 14.janvāris)
7. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumu un izdevumiem 1948.gadā, 1949.gada 3.februāris)
8. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. baznīcas dzīvi par 1949.gadu, 1950.gada 19.janvāris)
9. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. baznīcas dzīvi par 1950.gadu, 1951.gada 19.janvāris)
10. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev. lut. draudzes padome Ev. lut. Baznīcas virsvaldei. 1954.gada 26. janvāris.)
11. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Dobeles iecirkņa prāvestam, 1956.gada 2.maijs)

12. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239 (Penkules ev. lut draudzes padomes priekšsēdētāja Jāņa Ozola ziņojums Baznīcas virsvaldei 1956.gada 21.maijs)
13. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev.lut. draudzes pārskats un ziņas par garīgo dzīvi un stāvokli 1963.gadā)
14. LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Penkules ev .lut. draudzes padomes sēdes protokols nr.31, 1964.gada 26.oktobris)
15. LELB Konsistorija, nr. 301,13.07.1990
16. LELB Konsistorija, nr. 302, 13.07.1990.

II Publicētie avoti:

1. *Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums*, sastādījusi Penkules pagasta bibliotēkas vadītāja Maruta Pūpola
2. *Penkules pagasta teritorijas plānojums 2007-2019*,gala redakcija, 1.sējums Teritorijas un tā plānojuma apraksts, Penkule 2007
3. *Penkules ev. lut. baznīcas valdes atskats uz 1925.gadu*, Jelgava, 1926-3 lpp.
4. *Penkules ev. luteriskās valdes apskats uz 1926.gadu*, Jelgava, 1927, 8.lpp
5. *Penkules ev. luteriskās valdes apskats uz 1927.gadu*. Jelgava, 1928 12.lpp
6. Sloka, L. „*Kurzemes draudžu chronikas*”, 2.daļa, Rīgā, Valsts arhīva izvedniecība, 1930, 152-187.lpp

Atmiņas:

1. *Veltas Eltermanes atmiņās*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums
2. *Lilijas Kočānes atmiņas*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums
3. *Lidijas Muižnieces atmiņas*. Penkules pagasta bibliotēkas materiālu krājums

Literatūra:

1. Atgāzis, M. „*Ķūru senkapi*”, Materiāli par arheologu un etnogrāfu 1976.gada ekspedīciju darba rezultātiem, Rīga, 1977, 14.lpp
2. Beierbachs, K. *Dobeles revolucionārās cīņas 1905./06.g* K/S Daile un darbs, Rīga, 1929, 15. lpp
3. Būmane, M., Vēveris, A. „*Tēvmājas Zemgales sirdī*” Tērvete, 2007, 45.lpp

4. Mašnovskis, V. „*Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra 3sējums, M-SAL*”, SIA DUE, 2005, 140-146.lpp
5. Mesters, Ē. „*Latvijas evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture 1944-1990*”, Rīga, Klints, 2005, 287.lpp
6. Beierbachs, K. *Dobeles revolucionārās cīņas 1905./06.g K/S Daile un darbs*, Rīga, 1929, 15. lpp
7. Mācītājs Beldavs, K. „*Mācītāji, kas nāvē gāja*”, Luterisma mantojuma fonds, Rīga, 2010 27-28.lpp
8. Krastiņš, J. „*Eklektisms Rīgas arhitektūrā*” Zinātne, Rīga, 1988
9. Ķiploka, E. „*Dzimtenes draudzes un baznīca*” Latviešu ev. lut. baznīcas Amerikā apgāds, 1987, 336.lpp
10. Putniņa, M. „*Sakrālās arhitektūras un mākslas mantojums Zemgalē*”, Neptūns, Rīga, 2015, 330-334lpp.
11. Talonens, J. „*Baznīca Staļinisma žņaugos Latvijas Evaņģēliski luteriskā baznīca padomju okupācijas laikā no 1944. līdz 1950.gadam*” Luterisma mantojuma fonds, Rīgā, 2009, 332.lpp
12. „*Trimdas rakstnieki: autobiogrāfiju krājums 3.daļa*” virsredaktors Ermanis, P.; redaktors Plaudis, P., Kempten, Viļa Štāla apgāds, 1947, 163-166.lpp
13. Radovics, A. „*Kurzemes un Zemgales hercogiste 1562-1795*”, Rīga, Apgāds „Stāsti un romāni”, 2007, 283.lpp
14. Silgailis, A. „*Latviešu leģions*”, Junda, Rīga, 2001, 358.lpp

Uzziņu literatūra:

1. Enciklopēdija „*Latvijas pagasti M-Ž*” A/S Preses nams, 2000, 166-169.lpp
2. Flīgere, Ē. *Latviešu periodika, bibliogrāfisks rādītājs 4.sējums 1940-1945*. Rīga, 1995, 35.lpp
3. *Latviešu konversācijas vārdnīca III sējums- Čechovs A.- Dytiscidae*, A.Gulbja apgādība, Rīga, 1928-1929, 5238.lpp
4. „*Latvju enciklopēdija, 1962-1982, 3.sējums M-P*,” Galvenais redaktors Edgars Andersons, Amerikas latviešu apvienības, latviešu institūts ASV, 1987, 90.lpp
5. Zelče, V. *Latviešu avižniecība, laikraksti savā laikmetā un sabiedrībā 1822-1865*. Zinātne, 2009, 107.lpp

Prese:

1. *Jaunas ziņas: Kurzemē.* Latviešu avīzes nr.43. 28.10.1865
2. *No Penkules draudzes Kurzemē(Dobeles apriņķī).* Latviešu avīzes nr.7. 17.02.1866
3. *Kalnamiužas un Penkules draudzes.* Latviešu avīzes nr. 18. 01.05.1874
4. *Kurzeme.* Latviešu avīzes nr. 25. 20.06.1890
5. *No Kalnamiužas Dobeles apriņķī.* Latviešu avīzes nr. 27. 04.07.1890
6. *Ziņas no Penkules.* Balss nr. 14. 03.04.1890
7. *Kurzeme.* Latviešu avīzes nr. 29. 21.07.1893
8. *No Kalnamiužas un Penkules draudzēm.* Svētdienas rīts nr. 50. 09.12.1923
9. *Dzīmtene.* Latvis nr. 891. 11.09.1924
10. *Dzīmtene.* Latvis nr. 924. 25.10.1924
11. *No Penkules draudzes.* Svētdienas rīts nr. 31. 02.08.1925
12. *Atturības organizācijas.* Jaunā balss nr. 5-6. 15.02.1925
13. *No Kalnamiužas un Penkules draudzēm.* Svētdienas rīts nr. 34. 22.08.1926
14. *No Penkules draudzes.* Svētdienas rīts nr. 5. 29.01.1928
15. *Penkule.* Svētdienas rīts nr. 38. 17.04.1933
16. *Sporta ģimenes hronikas.* Stadions nr.1. 08.01.1934.6.lpp
17. *Valsts prezidents Penkules dievnama iesvētīšanā.* Latvijas kareivis nr. 217.
24.09.1935 1.lpp
18. *Penkules pagasts.* Zemgales balss nr.129. 11.06.1936
19. *Aizsargu svētki Penkulē.* Latvijas kareivis nr. 87. 18.04.1936. 2.lpp
20. *Baznīcu virsvaldes rīkojumi un ziņojumi. Paziņojums nr. 2907.* Svētdienas rīts nr. 47.
15.11.1936 857.lpp
21. *Mācītājs P.Gulbis- jubilārs,* Zemgales Balss, nr. 79, 06.04.1938, 6.lpp
22. *Aizsargu sarīkojums.* Zemgals balss nr. 165.26.07.1938
23. *Atzinības raksti par nopelniem evaņģēliskās baznīcas labā.* Jaunākās ziņas nr. 229
08.10.1938
24. *Penkules aizsargu svinīgais solījums.* Zemgales balss nr. 214. 21.09.1938. 2.lpp
25. *Penkules draudzes sarīkojums.* Zemgales balss nr. 88. 20.04.1939. 2.lpp
26. *Penkulē.* Zemgales balss nr. 54.06.03.1940
27. *Baznīcas virsvalde.* Svētdienas rīts nr. 16. 14.04.1940. 134.lpp
28. *Jauns gans Penkules draudzē.* Zemgales balss nr. 119. 30.05.1940. 3.lpp
29. *Penkules draudzē.* Baznīcas ziņas nr. 29. 18.10.1942
30. *Aizsaules ceļā.* Tēvija nr. 243. 16.10.1943.3.lpp
31. *Penkules draudze.* Baznīcas ziņas nr. 3. 16.01.1944

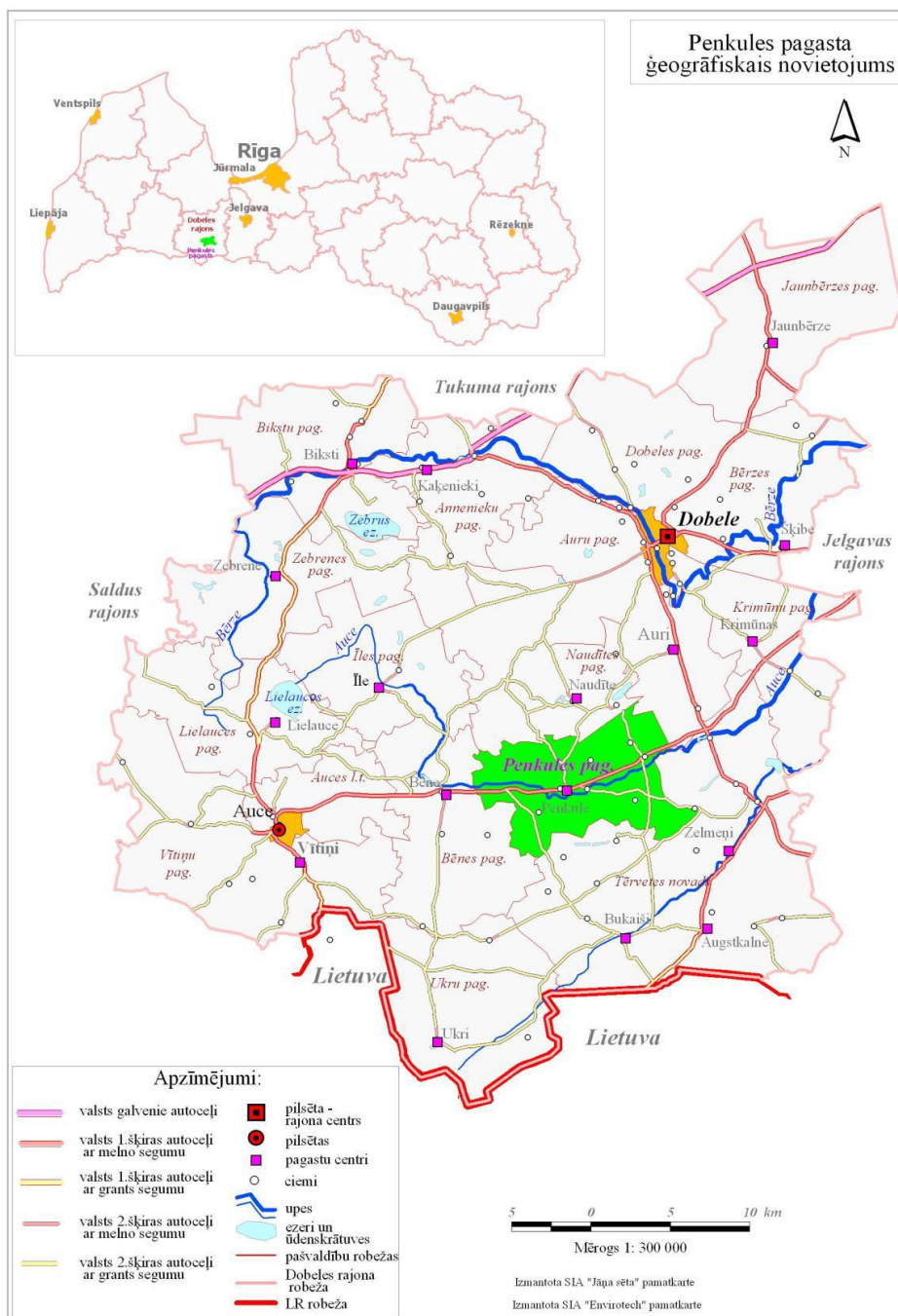
32. *Penkules draudze*. Baznīcas ziņas nr. 16. 09.04.1944
33. *Miris Penkules draudzes darbinieks*. Baznīcas ziņas nr. 20. 07.05.1944
34. *Valdis Mežezers*. ALA žurnāls nr. 26. 26.01.1979. 23.lpp
35. *Atminoties prezidentu Kviesi*, Latvija Amerikā, nr. 11, 13.03.1982
36. *Teoloģijas studenti runā par nākotni*. Svētdienas rīts, nr.26, 11.07.1993. 5.lpp
37. *Zvans atkal mājās*. Zemgales ziņas.24.12.1998
38. *Penkules baznīcas tornī atkal skan zvans*. Zemgale. 30.01.1999

Interneta resursi:

1. <http://www.baznicekas.lv/?&s=1253462232&fu=read&id=4&ln=lv>(skatīts 01.04.2016)
2. Penkules draudze aicina atbalstīt baznīcas apkures projektu.
<http://www.lelb.lv/lv/?p=news2arch&fu=sh&id=669&month=1&year=2009> (skatīts 01.04.2016)
3. http://www.lelb.lv/lv_old/?ct=laugalis (skatīts 01.04.2016)

PIELIKUMS

1. Penkules pagasta ģeogrāfiskais novietojums

1.1 att. Penkules pagasta teritorijas plānojums 2007-2019, gala redakcija, 1.sējums
Teritorijas un tā plānojuma apraksts, Penkule 2007

2. Penkules ev. lut. baznīcas interjers un ēkas attēli

2.1.att. Draudzes telpa skats uz altāri. 20.gs. 30.gadu foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.2.att. Draudzes telpa. 2007.gada foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.3.att. Draudzes telpas 2010.gadā Penkules pagasta iedzīvotājas Baibas Jansones foto.

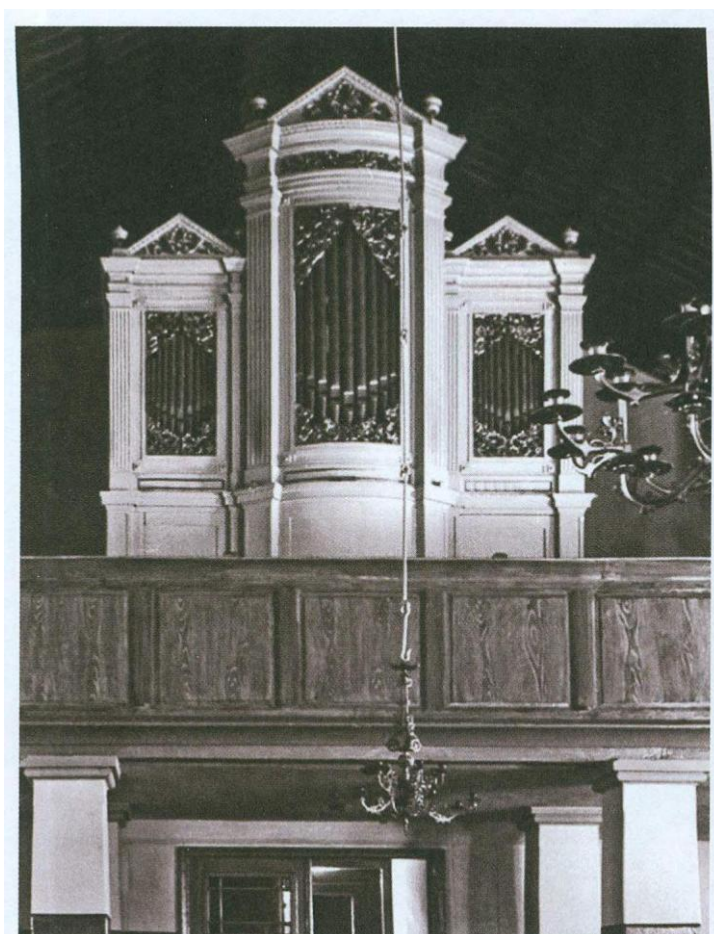
2.4.att. Altāris 20.gs. 30.gadu foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.5.att. Kancele 20.gs. 30.gadu foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.6.att. Fon Felkerzāmu dzimtas ģerbonis (pa kreisi) un Fon der Brinkenu dzimtas ģerbonis (pa labi) foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.7.att. Ērģeles. 20.gs. 30.gadu foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.8.att. Altārglezna „Svētais vakaraēdiens”17.gs. 2004.gada foto no Mašnovskis, V. „Latvijas Luterāņu baznīcas: vēsture, arhitektūra, māksla un memoriālā kultūra” 3sējums, M-SAL, SIA DUE, 2005.

2.9. att. Penkules evaņģēliski luteriskās baznīca ārējā fasāde 2010.gadā Penkules pagasta iedzīvotājas Baibas Jansones foto.

2.10. att. Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas ārējā fasāde 2010.gadā Penkules pagasta iedzīvotājs Baibas Jansones foto

2.11 Penkules evaņģēliski luteriskās baznīca ārējā fasāde 2010.gadā Penkules pagasta iedzīvotājas Baibas Jansones foto.

3.Penkules ev. lut. baznīcas finanšu pārskats no1947. līdz 1950.gadam

3.1.tab. pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumiem un izdevumiem 1947.g.²⁴³

Baznīcas ienākumi 1947.gadā		Baznīcas izdevumi 1947.gadā	
Veids	Summa (rubļos)	Veids	Summa(rubļos)
Baznīcas nodoklis no draudzes locekļiem	5529	Baznīcas vīns, dievmaize, sveces	552
Nodoklis Baznīcas virsvaldes vajadzībām	163	Alga ērģelniekam	1467,71
Ūpuru naudas priekš baznīcas apkalpotājiem un palīdzības biedrībām	2061,71	Alga zvaniķim	850
		Kulta izdevumi	3200
No kapu svētkiem	550	Nauda Baznīcas virsvaldei	130
Par baznīcas, ērģeļu, lukturu, segu, zvanu, līķu ratu un citu piederumu lietošanu	2425	Kapsētas izdevumi	999
		Inventāra iegādāšanai	100
		Apkurināšana un apgaismošana	500
		Kancelejas izdevumi	75

²⁴³ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumu un izdevumiem 1947.gadā, 1948.gada 14.janvāris)

3.2 tab. Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumiem un izdevumiem 1948.gadā.²⁴⁴

Baznīcas ienākumi 1948.gadā		Baznīcas izdevumi 1948.gadā	
Veids	Summa (rubļos)	Veids	Summa(rubļos)
Baznīcas nodoklis no draudzes locekļiem	3245,90	Baznīcas vīns, dievmaize, sveces	235
Nodoklis Baznīcas virsvaldes vajadzībām	520	Alga ērgelniekam	810
Upuru naudas priekš un ziedojumi	628	Alga zvaniķim un kapu sargam	1407
		Algas baznīcas apkalpotājiem	575,05
Ienākumi no kapsētām	40	Nauda Baznīcas virsvaldei	520
Par baznīcas, ērģeļu, lukturu, segu, zvanu, līķu ratu un citu piederumu lietošanu	1555	Baznīcas apdrošināšanai pret uguni	505,46
		Kancelejas izdevumi	130

3.3. tab. Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumiem un izdevumiem 1949.gadā²⁴⁵

Baznīcas ienākumi 1949.gadā		Baznīcas izdevumi 1949.gadā	
Veids	Summa (rubļos)	Veids	Summa(rubļos)
Baznīcas nodoklis no draudzes locekļiem	3310	Baznīcas vīns, dievmaize, sveces	344
Upura naudas un ziedojumi	289	Nauda baznīcas virsvaldei	300
Ienākumi no kapsētām	25	Kulta izdevumi	1283
		Nodokļi	594,70
Baznīcas inventārā izmantošana	100	Baznīcas apdrošināšana	1016
		Kancelejas izdevumi	90

²⁴⁴ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumu un izdevumiem 1948.gadā, 1949.gada 3.februāris)

²⁴⁵ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. baznīcas dzīvi par 1949.gadu, 1950.gada 19.janvāris)

3.4. tab. Pārskats par Penkules ev. lut. draudzes ienākumiem un izdevumiem 1950.gadā²⁴⁶

Baznīcas ienākumi 1950.gadā		Baznīcas izdevumi 1950.gadā	
Veids	Summa (rubļos)	Veids	Summa(rubļos)
Baznīcas nodoklis no draudzes locekļiem	2680	Baznīcas vīns, dievmaize, sveces	300
Upura naudas un ziedojumi	200,61	Nauda baznīcas virsvaldei	150
		nodokļi	594,70
Ienākumi no kapsētām	50	Kulta izdevumi	1025
		Apkurināšana un apgaismošana	100
Baznīcas inventārā izmantošana	50	Baznīcas apdrošināšana	501,50
		Baznīcas remonts	100
		Kancelejas izdevumi	100
		Kapsētas izdevumi	50

²⁴⁶ LELB Konsistorija, fonds 1(Penkules ev. lut. draudze),apraksta nr.1, lietas nr. 239(Pārskats par Penkules ev. lut. baznīcas dzīvi par 1950.gadu, 1951.gada 19.janvāris)

Bakalaura darbs „Penkules evaņģēliski luteriskās baznīcas vēsture” izstrādāts LU Vēstures un filozofijas fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti un iesniegtā darba elektroniskā kopija atbilst izdrukai.

Autors: Marika Pētersone

Rekomendēju darbu aizstāvēšanai

Vadītājs: Dr. hist., profesors Gvido Straube

Recenzents: Dr.hist. docents Mārtiņš Mintauris

Darbs iesniegts Vēstures un filozofijas fakultātē 16.05.2016.

Studiju metodiķe:

Darbs aizstāvēts Bakalaura studiju programmas “Vēsture” gala pārbaudījumu komisijas sēdē

____.05.2016. prot. Nr. _____, vērtējums _____

Komisijas sekretārs: _____ /doc. Jānis Ķeruss/